

VÅRT MÅL: Et fritt levende selvvirksomt samfunn
VÅR METODE: Selvkontroll og hensynsløs, men objektiv kritikk
VÅRT MIDDEL: Ny livsorientering bygget på Kristusimpulsen

MOTTO: Riv ned alle gjerder som skiller menneskene og hindrer dem fra å oppleve og erkjenne våre dype fellesinteresser innenfor vårt felles samfunn. Frem med helhetsfølelsen og totalitetsbevisstheten. Ned med partipolitikken og klassekampen. Frem med det frie levende selvvirksomme samfunn.

Foredrag fra i sommer:

Hva er pedagogisk relasjonskompetanse? Fra lydighetskultur til sosialt ansvarlige mennesker

Av Astrid Strømme

I mange år var det Bertram Dybwad Brochmann sine tanker om en ny økonomisk samlivsform jeg var opptatt av. Men etter hvert ringte det en klokke som sa: «... menneskenes innbyrdes forhold må komme i orden, ellers nytter det ikke med å få folk til å gi slipp på sitt høye forbruk, og finne fram til en livsstil og forståelse av at penger ikke er økonomi. Det gode liv og forståelsen av at det er naturen vi lever av, og ikke penger, kommer når ånden i mennesket får høve til å erkjenne det...»

– Et av våre største problemer i dag er å se barnet – eller mennesket! Fysisk ser vi mennesker overalt. Men samsykdommene øker og øker, og barnet ser vi slett ikke slik det vil bli sett eller forstått... Jesper Juul gir et greit svar på denne utfordringen. Han sier at for både voksne og barn gjelder det, at når de ikke trives, har det noe med deres relasjoner å gjøre. Det de trenger, sier han, er å bli sett, hørt og tatt på alvor! Selvsagt: det innebærer ganske mye, ikke minst på det mentale område...

Essensen i dette foredraget dreier seg om å forsøke å belyse og beskrive hvordan vi skal lære oss «å se barnet» – eller mennesket! Det er å forstå som et bidrag til BDB's tese om at «menneskenes innbyrdes forhold må komme i orden før en ny økonomisk samlivsform eller Totalitetsøkonomi skal slå igjennom». Pedagogisk relasjonskompetanse er forøvrig et redskap som gir bedre håndtering av samspill mellom voksne og barn. Pedagogisk relasjonskompetanse er like viktig for den voksne som hammeren er for snekkeren ifølge Jesper Juul.

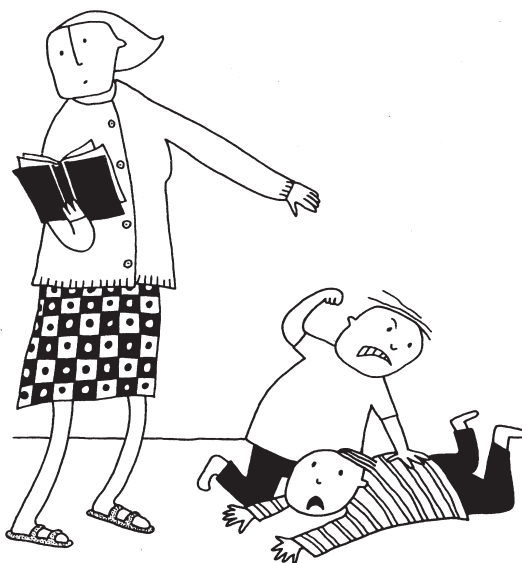
I dagens samfunn eller i det levende samfunn, som nyorienteringer kaller det, eller i det som jeg vil

innbyrdes forhold må komme i orden, ellers nytter det ikke med å få folk til å gi slipp på sitt høye forbruk, og finne fram til en livsstil og forståelse av at penger ikke er økonomi. Det gode liv og forståelsen av at det er naturen vi lever av, og ikke penger, kommer når ånden i mennesket får høve til å erkjenne det...

– Et av våre største problemer i dag er å se barnet – eller mennesket! Fysisk ser vi mennesker overalt. Men samsykdommene øker og øker, og barnet ser vi slett ikke slik det vil bli sett eller forstått... Jesper Juul gir et greit svar på denne utfordringen. Han sier at for både voksne og barn gjelder det, at når de ikke trives, har det noe med deres relasjoner å gjøre. Det de trenger, sier han, er å bli sett, hørt og tatt på alvor! Selvsagt: det innebærer ganske mye, ikke minst på det mentale område...

Essensen i dette foredraget dreier seg om å forsøke å belyse og beskrive hvordan vi skal lære oss «å se barnet» – eller mennesket! Det er å forstå som et bidrag til BDB's tese om at «menneskenes innbyrdes forhold må komme i orden før en ny økonomisk samlivsform eller Totalitetsøkonomi skal slå igjennom». Pedagogisk relasjonskompetanse er forøvrig et redskap som gir bedre håndtering av samspill mellom voksne og barn. Pedagogisk relasjonskompetanse er like viktig for den voksne som hammeren er for snekkeren ifølge Jesper Juul.

I dagens samfunn eller i det levende samfunn, som nyorienteringer kaller det, eller i det som jeg vil

kalle lydighetskulturen, går barneoppdragelse ut på å lære barn og unge:

1. Ytre tilpasning
2. Lydighet

Å lære unger dette holder ikke mål lenger. Den teknologiske utviklingen frigjør krefter i oss, og vi må på en måte holde mentalt tritt med utviklingen. Vi må utvikle vårt indre liv, sier Matti Bergstrøm, som har forsket på hjernen. Han mener bestemt at våre problemer i dag skyldes manglende utvikling av vårt indre tankeliv.

Et karakteristisk trekk ved lydighetskulturen, er at vi fra barnsben av skal gjøre det vi får beskjed om, gjør at vi ikke utvikler ungene sin evne til å ta ansvar for sine handlinger, og for uretten i samfunnet og i verden forøvrig. Ungene skyver automatisk ansvaret fra seg når de voksne i ett og alt skal bestemme. I tillegg er vi ikke kommet lenger enn at vi forstår barn og unge som handler autentisk, dvs. med ekthet og engasjement

innenfra som problematisk og uønsket.

En annen side av saken er, sier den danske familierapeutten Jesper Juul, at mennesker vantrives og utvikler seg dårlig dersom de må underkaste seg konsepter. Spørsmålet er: består vår skole av for mange konsepter? Og hva med hverdagen til våre unger? Inneholder den for mange oppskrifter? Er det ikke rom for utfoldelse på barns egne premisser? For eksempel for barns egen kultur? Vår hverdag kryr av organiserte tilbud til våre barn. Husk at BDB mente at mennesker ikke skulle organiseres. Selvfølgelig gjelder det ungene våre også. For mange styrte og tilrettelagte aktiviteter stenger for det åpne, spontane og uformelle – og det er det vi mennesker trives best med og lærer mest av. Ideelt sett bør ikke barn ha formelle plikter før opp i 10-årsalderen. Inntil den alderen bør deres hjelp være frivillig!!!

Pedagogikk er vitenskapen om hvordan vi underviser og oppdrar barn. I så måte opereres det med to hovedmåter å forstå de unge ut i fra. To modeller som gir retning til hvordan vi skal tenke om hvorledes vi bør oppdra våre barn unge.

Påfyllingsmodellen heter den ene. Alle har vi en erfaring med den, bevisst eller ubevisst. Påfyllingsdelen fører til at ungene blir:

- belært
- påfylt med læring
- lite lydhørhet overfor barnet
- underkastelse
- konflikter som tvinger ungene til å adlyde
- utskjelling
- trusler

Faktum er at påfyllingsmodellen har fortsatt stor innvirkning på våre liv. *Lydighet har aldri ført til en virkelig menneskelig utvikling*, sier Jesper Juul. Jeg tror han har rett. Og jeg tror at vår manglende forståelse av relasjoner, våre mange samsykdommer, påfører barn, unge og voksne så mye skam, og så mange krenkelser at det åpner for utvikling av både ADHD-problematikk og andre atferdsproblemer.

I praksis betyr det at ungene må gi opp sin egen integritet. Det betyr igjen at ungene må oppgi å utvikle sin fysiske og psykiske eksistens, sin selvstendighet, sine personlige grenser, sin ukrenkelighet og egenart som person. Kort sagt: «*jeg-identiteten*» utvikles lite eller ingenting.

Uten tvil så må vi forstå lydighetskulturen og påfyllingsmodellen som utgått på dato. Endrede samfunnsforhold, ikke minst den tekniske-vitenskapelige utviklingen fristiller menneskene. Dette betyr at vi mennesker må utvikle oss psykologisk videre for å løse de vanskelige samsykdommene. Ja, utviklingen krever faktisk dette av oss, om vi skal sette oss selv i stand til å takle og handle og møte de utfordringer vi står foran.

Pedagogisk er det slik at vi hverken «ser» barnet eller mennesket slik det vil bli sett og forstått. Spørsmålet er: hvordan skal vi pedagogisk klare dette? For BDB var det en viktig nøkkel til det meste i arbeidet «å tenke ut i fra seg selv». Han inspirerte sitt sinn. Han trenet seg i å bruke de krefter som var innebygget i sinnet. På det pedagogiske fagspråket heter det introspeksjon. I oldtiden het det «kjenn deg selv». Jeg tror det er mye det samme.

Dag Andersen, forfatter av boken «Det femte trinn», sier at det dreier

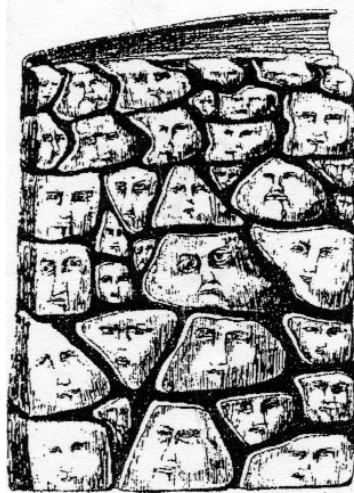
■ forts. side 6

God jul! Godt år!

Samfunnsliv

Sosialpsykologisk avis

Organ for folkebevegelsen
for ny livsorientering
(Tidligere Samfundspartiet)Bertram Dybwad Brochmann
*grunnlegger*Dag Ove Johansen
8200 Fauske
tlf. 756 42 754E-post: dagoj@online.no
*redaktør*Grunnlagt
1931Anders Ryste
disponent og hjelperedaktør
6150 Ørsta*Med i redaksjonen*Astrid Strømme
Indre Sædal 16,
50 44 NattlandAase Brenne
Utløbakken 43
5260 Indre ArnaVed innbetalinger benyttes
NB! Postgironr.: 0532.08.40645Internett: www.samfunnsliv.no**LEDER -**

Kaos i norsk skole

Tirsdag den 30. oktober presenterte Utdanningsdirektoratet en undersøkelse utført av professor Erling Roland og skoleforsker Thomas Nordahl i Hedmark. Resultatet er absolutt negativt. Norske skoleelever sliter med ulike psykologiske problemer. De er:

- Lite motiverte
- de forstyrrer hverandre
- de kjeder seg i timene, og
- de vil bestemme mer

Torsdag den 2. november har B.T. i Bergen et intervju med daglig leder i Barn og unge sin kontaktelefon, Irmelin Bøtker Christensen. Denne Røde Kors-telefonen har bare hittil i år hatt 24.938 telefonsamtaler med barn og unge. Psykiske vansker er et økende samfunnsproblem, sies det i avisen for siden av omtalen av Krisetelefonen.

Som pedagog med prioriteringsområde fra barns utvikling, oppvekst og miljø fra Pedagogisk Forskningsinstitutt i Oslo må jeg bare stille spørsmålsteget ved at skoleforskere fortsatt undersøker skoleforhold med utgangspunkt i ønsket om mer disiplin, ro og orden i skolen. Utrolig!

Først av alt; hjerneforsker Matti Bergstrøm hevder at dagens elever er slaver. Og slaver kan vel ikke trives i skolen? Skolen, sier Bergstrøm, prioriterer hjernens kunnskapsressurser. Men fravær av det som ernærer sjelen, det å gi næring til ungene sitt indre liv, glimrer med sitt fravær. Egen erfaring med elever både i grunnskolen og med hjemmeundervisning tilsier at elever får lite hjelp, at de ikke blir møtt med respekt, at de har liten innflytelse på sin skolehverdag. Alt er bestemt og tilrettelagt på forhånd.

Jesper Juul er en dansk pedagog og familierapeut. Han hevder at lydighetskulturen er utgått på dato. Samfunnsutviklingen er kommet så langt at det er nødvendig med nye pedagogiske ideer. Vi trenger, sier Jesper Juul, et paradigmeskifte i skolen. Barn må behandles i sine relasjoner med voksne:

- autentisk
- med likeverd
- med innsikt

Dersom vi utvikler disse kvalitetene i vår omgang med unger vil de av seg selv opptre og utvikle en naturlig selvdisiplin. Barn er født kompetente, og når barn i skolen nekter å samarbeide er det fordi de har samarbeidet alt for lenge og for mye...

Barn i dag utsettes av for mye og unødvendige inntrykk. Tv og video og annet datautstyr kan ikke oppdra unger. Tvert imot så virker det ofte mot sin hensikt.

I tillegg er mor og far ofte for mye opptatt, og tiden med ungene er ofte stressfylt. Barn i treårsalderen får mest kjeft i samspill med voksne. Det går selvfølgelig ikke!

Friskolen 70 i Danmark har mye å lære til oss. Der har elevene virkelig medinnflytelse, og de lærer like godt, og antagelig bedre enn norske skoleelever. Konklusjon: enhetsskolen må utvikle seg videre, åpne opp med omverden slik at elevene blir synlige. Det er ikke nok å se unger fysisk. Vi må forstå dem så godt at deres smerte blir vår.

Astrid Strømme

PS: Mye penger og mer materiell komfort i skolen er ingen løsning!

☐ Astrid Strømme

Geilo 19.11.06

Agda døde i Jægermynsen 16. Tilfreds med at hun som 90-åring fikk fornyet sitt kjøresertifikat. Som Gjert E. Bondes syn og hørsel minket, ble Agda den nødvendige «lut» for ham. Som Dybwad Brochmann endte sine dager, blev Bondes hjem Jægermynsen 16, nyorienteringens adresse. Daglig arbeid, dag som natt, gikk til de nødvendige utgifter. Natten til omsetning av Nyorienteringens litteratur og spredning. En stor varebil og gratis hjelpere + reiser langs kyst og strand var virksom. Som årene gikk ble Agda Bondes trofaste hustru og desember 1996 ble hennes livsløp slutt.

Fint at foto i en av bøkene er med henne og Brochmann og Bonde. Nyorienteringens historie! Så takk til Anders Ryste som har holdt og holder så fast om roret!

Hilsen Helene

PS!
Har nettopp hatt øyeoperasjon. Håper noen forstår.

DS

Herre, vi bruker meir enn det som er vårt.
Derfor lid din skapning og ditt skaparverk.
Vi forbruker ressursane på jorda utan omsyn
til dei fattige og undertrykte.

Vi er fanga som forbrukar.
Vi vedkjenner at vi ikkje vil ut av vår fangenskap.
Vi søker tryggleik ved å eige,
og døyver uro ved å kjøpa.
Vi gjev ting for tid.
Vi vedkjenner at vi elsker erstatningane.

Vi stel frå borna våre og dei som kjem etter.
Vi veit at livet på jorda er truga,
men denne kunnskapen lammar oss.
Vi vedkjenner at passiviteten passar oss
og at vi ikkje vil ut av den.

Vi ser samfunn i oppløysning.
Vi ser fattigdom og urett som går på livet laus.
Vi ser fellesskap som vert undergrave.
Vi ser menneskeverdet bli krenkt.
Vi ser forbrukarkulturen gripe djupt inn i våre liv.
Vi vedkjenner at vi lukkar hjarto våre til for det vi ser.

Vi vedkjenner at vi ofte veit – men vi vil ikkje.
Vi vil ikkje forplikte oss,
derfor mister forkynninga vår truverde.
Vi vil ikkje bere vår del av forandringa,
derfor ber andre vonløysa.
Vi vil ikkje betale kostnadene ved å bryte opp,
derfor vert andre brotne ned.
Vi hopar opp semje, men vi handlar ikkje.
Vi hyller kjærleiksideala, men vi følgjer dei ikkje.
Herre, vi vedkjenner at vi finn behag i å vedkjenne,
utan å bryte opp frå vår synd.

«Frå djupet roper vi til deg, Herre.
Herre, høyr mi røyst!»

(Salme 130,1)

Sommertreff i Bergen 2007

Sted: Kafe Magdalena
Overnatting: Skansen pensjonat
Dato: 25. juli – 29. juli

Foredragsholderne kan ringe og melde seg på telefon:
55 91 10 15

Redaktører 2006

JANUAR: Dag Ove Johansen
FEBRUAR: Astrid Strømme
MARS: Dag Ove Johansen
APRIL: Astrid Strømme

MAI:
JUNI:
AUGUST:
SEPTEMBER:
OKTOBER:
NOVEMBER:
DESEMBER:

Dag Ove Johansen
Astrid Strømme
Astrid Strømme
Dag Ove Johansen
Astrid Strømme
Dag Ove Johansen
Astrid Strømme

Brochmann som folkeoppdrager

Skal vi lære noe om hvilke metoder Brochmann anså som mest egnede for å høyne fantasivirkosheten/tenkning i samfunnet, så må vi gå til Brochmanns egen praksis.

Som folkeoppdrager forsøkte han systematisk å invitere sine medborgere til selv å reflektere over sin egen materielle situasjon. Han prøvde å inspirere tilhørerne til selv å undersøke fenomener som ble tatt for selvsagte. Han ville at de i tankene skulle trekke trådene fra tingenes fenomenelle tilsynkomst tilbake til deres komplekse skapelseshistorie, slik at flest mulig kunne få bevisstgjort forbindelsene mellom de forskjellige ledd i produksjonskjeden som førte fram nettopp til ens egen materielle situasjon. Da ville en nemlig måtte oppleve, mente han, å se seg selv i en strøm av ytelser og tjenester, i et levende interessefellesskap med alle skapende organismer.

Metodisk tok han gjerne utgangspunkt i sine tilhøreres velkjente konkrete situasjon. Typisk er det når han spør:

Da du vaaknet i dagmorges og saa dig omkring i dit soveværelse, hvad tenkte du paa? La du merke til den gode sengen som du sov i?... Tænkte du over hvem som har lavet de fine gode lakener og andre sengeklær som du sov i?... Kjender du kanskje noen av dem som gaar og samler dun ... dem ... som dyrket lin og bomuld, som høstet, rensset og foredlet produktene ... har du nogensinde set laste- og lossepladsene... osv.

Målet for Brochmann var å sette i gang en prosess hos tilhørerne heller enn å overføre et ferdig tankemønster. Med språklige impulser forsøkte han å sette fantasien i sving hos sine tilhørere.

Ikke bare brukte han symboler og bilder for å klargjøre sine tankebaner for tilhørerne, og for å lede tilhørerne også inn på disse tankebanene. Men han grep også ofte fatt i folkets egen ubevisste symboldyrkelse, f.eks. deres førerdyrkelse. Og han forsøkte med alle mulige mentale midler, f.eks. latterliggjørelse, å vekke tilhørerne til forståelse for den symbolske funksjon deres holdning til sentrale skikkelser har. Og han prøvde å styrke deres evne til å frigjøre sin fiksering til symbolene, slik at den bundne energi kunne frigjøres i positivt skapende arbeid.

Etter Brochmanns egen Kristusinspirerte teori er det jo ordet som er selve impulsen som setter prosessene i sjelslivet i gang, enten det nå er på det bevisste eller på det ubevisste plan. Fra

Freud har vi lært at skal de språklige impulsene kunne sette i gang en bevisstgjørende prosess i det ubevisste tankelivet, så må en i sin henvendelse til det ubevisste, tale nettopp bevissthetens flertydige, bilderike, assosiative språk!

Når det gjelder Brochmann er det ikke lett å få klarhet i om også han har oppdaget denne hemmeligheten eller ei. Saken er nemlig den at hele hans naturlige tenkemåte er preget av dette bilderike, assosiative og flertydige. Hans tale er usedvanlig livfull, spekket med analogier og allegorier, innfall og utfall. Han spilte ut et vell av impulser mot underbevissheten; og mente seg dermed å fortsette Jesu vekkelsesarbeid. Jesus brukte analogier, og Brochmann var klar over at denne analogimetoden er nødvendig for å få både reflekterende og lite reflekterende i tale. Ut fra denne undertrykte forståelsen av hensikten med Jesu symbolspråk, er det også mest sannsynlig at Brochmanns egen bruk av underbevissthetens egen språkform, ikke bare er naturlig og selvsagt for ham, men også er bevisst og intendert.

Spøken, overdrivelsen, frektheten og ureddheten var vesentlige ingredienser i Brochmanns arbeid for å få vekket sine medmennesker. Jo mere formelle, forsiktede og rigide øvrighetspersoner Brochmann stod overfor, dess mere uvøren og grov var han. Han forsøkte seg nærmest med sjokkbehandlinger.

Hvorvidt metoden var til skade for saken, eller ei, er det ennå for tidlig å si noe definitivt om. Det er imidlertid klart at fremgangsmåten skadet Brochmanns egen anseelse i øyeblikket. Folk «korset» seg overfor både personen og meningene hans. Men på lang sikt er det spørsmål om ikke nettopp Brochmanns stil og uttrykksmåte har vært forutsetningene for at hans revolusjonerende erkjennelse ennå ikke er revidert, kategorisert og tolket fordervet.

Som nytenker var Brochmann nødt til i stor grad å gjøre bruk av det gamle begrepsapparatet, samtidig som han prøvde å fylle begrepene med nytt innhold. Under slike forutsetninger er faren stor for at en som tolkere og brukere av den revolusjonerende erkjennelse, på nytt skal gi begrepene sitt gamle innhold.

For min egen part står det derfor pinlig klart at også mitt arbeid – mot min vilje – vil kunne bidra til å forvanske, og dogmatisere Brochmanns forståelse. Garantien i mitt arbeid for korrekt gjengivelse og tolkning, ligger i min anstrengelse for så langt det har vært meg mulig, å tenke Brochmanns tanker omigjen ut fra hans egne forutsetninger.

Har jeg lyktes i mitt arbeid, så eksisterer fortsatt hans oppdagelser innenfor den helhetsforståelsen som de ble født av. Så har vi ennå ikke splittet opp Brochmanns erkjennelse i atskilte filosofiske, psykologiske, sosiologiske, religiøse, økonomiske og pedagogiske disipliner. Og dermed er det mitt håp at Brochmann vil kunne komme til å fremstå for den unge slekt i dag som en spennende og uoppdaget samfunnskritiker og samfunnslege, som ennå ikke er «utbrukt» av vitenskapsmenn og politikere i vinningsøyemed.

Bør lån bli en menneskerett?

De økonomiske, sosiale og kulturelle menneskerettighetene er ment å oppfylles progressivt, og mikrokreditt kan definitivt være et steg på denne veien.

Sandro Parmeggiani Generalsekretær Plan Norge

**Dagbladet på nett
Lørdag 09.12.2006**

HVIS DU HVER eneste dag må leve fra hånd til munn, er det umulig å opparbeide seg kapital eller få lån hos en bank. At flere hundre millioner mennesker nektes banktjenester, er med på å sementere fattigdom.

De fleste som har reist med drosje et sted i Afrika sør for Sahara, er kjent med følgende scenario når du setter deg inn i bilen: Sjåføren kjører rett inn på nærmeste bensinstasjon, og ber om betalingen sin. Deretter fyller han det antall liter bensin turen krever, og setter av gårde til bestemmelsesstedet. Er sjåføren heldig, faller ikke en av bilens deler av på den turen, heller. I så fall sitter han

igjen med et bittelite overskudd, som kanskje er nok til å skaffe han og familien et brød den dagen. At overskuddet noensinne skal bli stort nok til at han en dag kan møte med full tank på jobben, er bare en drøm.

HISTORIEN illustrerer godt mange fattige mennesker største problem. Å skaffe de aller mest nødvendige basisvarer til seg og familien, krever så mye at det nærmest blir umulig å bygge seg opp en form for kapital som du kan investere i noe som gir deg større inntekter. Når du som fattig heller ikke får lån i banken, fordi du ikke kan stille med noen form for garanti, er du fanget i en ond sirkel. Uansett hvor mye initiativ og skaperkraft du har, blir det uten kapital nærmest umulig å gjøre noe med situasjonen du befinner deg i.

Under toppmøtet for hundrevis av mikrofinansinstitusjoner i november, lanserte nobelprisvinner Mohammad Yunus tanken om at retten til sparing og lån må formuleres i de universelle menneskerettighetene. For mange vil tanken virke naiv; hvordan i all verden skal det gå med bank- og forretningsliv hvis alle fikk rett til å låne penger, uten å kunne stille noen form for sikkerhet?

TOPPMØTET TOK imidlertid imot forslaget til Yunus på en helt

annen måte, rett og slett fordi deltakerne vet hva mikrofinans handler om. I de aller fleste prosjektene handler det nemlig om at små, lokale bankinstitusjoner både tilbyr sparekonti og mulighet til små lån. De fattige låntakerne har ingen form for materiell sikkerhet å stille, men betaler likevel tilbake så jevnt og trutt at de fleste norske banker har grunn til å bli grønne av misunnelse (en tilbakebetalingsprosent på 99-100 er vanlig).

Hvordan er det mulig? De fattige kan riktignok ikke stille materiell garanti noen bank ville være fornøyd med, men de har en annen ressurs: de har hverandre. I et låneprosjekt går 15-20 mennesker (som regel kvinner) sammen i en gruppe, og garanterer for hverandres lån. Det vil si at hvis en i gruppa ikke etterlever sine forpliktelser, må de andre dele ansvaret for denne personens mislighold. Denne formen for sikkerhet skaper ikke bare et sosialt press på at hver enkelt skal overholde sine forpliktelser, men skaper også en ny form for fellesskapsfølelse som kan gi hele lokalsamfunn et løft.

FOR PLAN ER mikrofinansprosjekter en integrert del av en helhetlig tilnærming til fattigdom i mange av de områdene der vi arbeider. I tillegg til å jobbe med helsetiltak og utdanningsprosjekter for barn, søker

vi å bedre familienes overlevelsesmuligheter gjennom tiltak som stimulerer husholdningsinntekten (noe som igjen skaper en bedre hverdag for barna, som er vårt viktigste mål). Det siste kan være alt fra å bidra til bedre landbruksredskaper, gjødsel og opplæring i jordbruksinntekter, til yrkesopplæring for voksne og -altså - mikrofinansprosjekter. I de mikrofinansprosjektene som fungerer bra, hvilket gjelder de aller fleste, kan vi oppleve at hele lokalsamfunn kan få et løft. I en landsby i Senegal investerte kvinnene i en gruppe lånene sine i transport av jordbruksvarer de selv produserte. De leide seg rett og slett en bil, lastet inn varene og kjørte til markedet i storbyen i Saint-Louis. Der var prisene bedre, overskuddet ble større og få år seinere sitter kvinnene med egen bil, de har bygd seg en kormølle og et bakeri, og de er blitt leverandører av ferdigforedte varer til butikkene i storbyen. Alt dette har økt familienes inntekter, og blant annet ført til at alle barna i landsbyen går på skolen.

ALLE MIKROFINANSPROSJEKTER kan selvfølgelig ikke være like vellykkede. Eksempelet fra Senegal sier likevel noe om potensialet i ordningen. Når Mohammad Yunus ivrer for å gjøre finansielle tjenester til en menneskerett, er det fordi han ser dette potensialet. Da

den internasjonale konvensjonen for økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter ble innført i 1966, var det først og fremst retten til arbeid som sto i fokus. Utviklingen siden den gang har i høyeste grad aktualisert behovet for større utbredelse av finansielle tjenester, for eksempel for å kunne skape og utvikle sin egen arbeidsplass i områder der arbeidsmarkedet er stramt. De økonomiske, sosiale og kulturelle menneskerettighetene er ment å oppfylles progressivt, og mikrokreditt kan definitivt være et steg på denne veien.

Spørsmålet er om kreditt bør være en rettighet, og følgelig reflekteres i menneskerettighetene. Vår erfaring viser at det å yte kreditt kan være et viktig verktøy for å realisere de øvrige rettighetene. Det bør derfor absolutt drøftes om ikke statene gjennom menneskerettighetene bør pålegges å legge til rette for at alle deres innbyggere skal kunne få kreditt, selv om de i utgangspunktet ikke kan stille garanti. Plans, og andres, mikrofinansordninger viser jo at det er fullt mulig med bedre tilbakebetalingsprosent enn norske banker, selv om lånene går til de fattigste av de fattige. Om retten til kreditt blir stadfestet i menneskerettighetene, vil det være med å tvinge fram alternative former for sikkerhetsstillelse.

Når jus møter medisin

– Forestillingen om at det norske samfunner er fullt av gale mennesker som går ber-serk, passer best i Hollywood. Skal vi redde liv, bør gutter under 25 slutte å kjøre bil når det er mørkt, sier psykiater Randi Rosenqvist.

Jan-Terje Østlie

Posthornet 6/2004

Det har i forbindelse med et par drapssaker vært mye oppmerksomhet rundt psykiatrien. En som har uttalt seg hyppig til pressen er psykiater Randi Rosenqvist. At samfunnet er fullt av tikkende bomber der det bare er et tidsspørsmål før nye drap begås, karakteriserer hun imidlertid som noe i nærheten av hysteri. I sin bok (skrevet sammen med Kirsten Rasmussen) «Rettspsykiatri i praksis» står det blant annet: «Befolkningens frykt for at mennesker med psykiske lidelser skal begå alvorlige voldshandlinger er ofte overdrevet».

– 20–25 prosent av alle drap begås av utilregnelige, ofte i forhold til egen familie. Verre er det ikke, men det er klart drap skjer. At psykotiske mennesker holdes innesperret, er greit nok, sier hun som er en av innlederne på Den kriminalpolitiske konferansen på Sundvolden i høst.

Kvalitetssikring

Den rettsmedisinske kommisjon, som er underlagt Justis- og politidepartementet, har Rosenqvist vert tilknyttet siden 1983. Hun har ledet psykiatrisk gruppe (som har seks medlemmer) siden 1998. Kommisjonen leser alle rettspsykiatriske erklæringer som blir avgitt her i landet, og dens oppgave er å kvalitetssikre produktene, ikke de enkelte psykiaterne. Erklæringen sendes på sirkulasjon til medlemmene. 100 erklæringer ble avgitt i 1980. Nå er tallet steget til om lag 400.

Det har vert for mange rettspsykiatriske observasjoner. Hovedsaken må være å få kartlagt hvem som er utilregnelige og hvem som kan få nedsatt straffereaksjon. Men mange observeres kun for sikkerhets skyld. Det er unødvendig, sier hun som sjøl

har vært rettspsykiatrisk sakkyndig.

Livet er vanskelig

I dag roper altså mange på mer psykiatri.

– Har vi for stor tiltro til psykiatrien?

– Psykiatrien kan i liten grad forhindre den volden vi har i samfunnet. Mange lever et vanskelig liv som psykiatrien ikke kan gjøre noe med. Noen kan vi hjelpe, men vi gjør for lite for dem med de største problemene, sier Rosenqvist.

– Du sa til VG at trikkedrapet i Oslo kunne vært unngått om regjeringen hadde fulgt rådene i en rapport som ble lagt fram for seks år siden. Hva mente du med det?

– Det VG skrev. At ti tiltak overfor psykotiske som kunne tenkes å bli voldelige ble foreslått, men ingen ble fulgt opp.

Fagfeltet rettspsykiatri ligger i skjæringspunktet mellom jus og medisin, og kommisjonen skal denne høsten for første gang arrangere kurs i juridisk tenkning.

Fengselsvesenet

Rosenqvist har undervist i rettspsykiatri ved Universitet i Oslo siden 1983. Hun er ikke bare godt kjent med juridisk tenkning, men har så solid erfaring med norsk kriminalomsorg at det er naturlig å stille henne det Thomas Mathisenske spørsmålet: Kan fengsel forsvares? – Jeg vil i hvert fall ikke avskaffe fengselsstraffen. Fengselsvesenet har utviklet seg til det bedre. For 20 år siden mente jeg at ingen hadde godt av å sitte i fengsel. Nå ser jeg at fengsel hjelper noen, men det er viktig å gi de innsatte et så godt tilbud som mulig.

Undersøkelser tyder på at om lag 3 prosent av norske fanger har så store psykiske lidelser at de heller burde vært i psykisk helsevern. Rosenqvist kjenner tallene, syns ikke dette er så mange, men innrømmer at om disse ikke får hjelp, så er det ille. For henne er det mest interessante spørsmålet hvor lenge de sinnslidende sitter fengslet.

– Tvuget ettervern er en rettighet som alle skal ha. Svingdørsinnsatte som veksler mellom psykiatrisk institusjon og fengsel, får ikke sin medisiner i fengslet. Fanger som kvalifiserer til tvungen behandling,

må få vedlikeholdsmedisinsk behandling. Og det er helsepersonell som må stå for dette i fengslene, sier hun.

En annen historie Rosenqvist kjenner er at Trondheim fengsel i årevis har kjempet for å få en egen ressursavdeling for fanger med psykiske lidelser. Men så var det disse politikerne da – en sørgelig historie, syns hun.

Det er viktig med differensierte fengselsplasser. Jeg vet ikke nok om hvordan det har blitt på Ila, men generelt tror jeg ikke man har nok psykiatrisk kompetanse i norske fengsler i dag.

Gruppe vs. individ

En av oppgavene til sakkyndige rettspsykiatere er å avgi risiko- og farlighetsvurderinger. Det er bred enighet blant fagfolkene om at dette er vanskelig.

– Vi vet om en del faktorer som på gruppebasis slår ut i vold, men om det slår ut på individbasis, er vanskelig å si. Sluttede de å ruse seg, for eksempel, så er risikoen redusert – men hvem vet om de gjør det? Samfunnet sier at du skal i fengsel fordi gruppe- risikoen er for stor.

– Er det ikke problematisk at gjennom disse vurderingene kan dere bidra til å sende mennesker til årelang forvaring i fengsel?

– Jo, men rettspsykiatrien må gjøre vurderingene så bra som mulig. Og usikkerheten må komme tydelig fram, noe kommisjonen prøver å bemerke der dette er nødvendig.

Livstidsdom

Med den nye straffegjennomføringsloven som trådte i kraft i 2002 er sikringsdommen erstattet med forvaring. En forvaringsdom kan forlenges inntil den dømte viser tegn til endring. Rosenqvist er veldig skuffet over innholdet i den nye dommen og mener den kriminalpolitiske vinden nå blåser i retning av strengere straffer.

– Hvis politikerne mener at noen skal ha livstidsdom, så bør de si det rett ut. Det er vanskelig å forutsi graden av farlighet over lang tid. Og hvordan skal den forvaringsdømte dokumentere sin endring? Det er greit med en livsvarig straff for noe man har gjort – ikke for noe man kan komme til å gjøre. Skjønt, jeg liker ikke livsvarige dommer...

Vi vil en saklig avsløring

Av Armand Nyhus

Vi vil en saklig avsløring av den altomfattende kristendomsforfalskning som organiserte teologer, legmenn, journalister, jurister og politikere med eller mot bedre vitende opprettholder og praktiserer. Vi vil ubønnhørlig ha slutt på all infantil avgudsdyrkelse og billedkultus i kirke, skole, presse, radio og fakulteter. Særlig rettes all offentlig oppmerksomhet imot den fiktive økonomi og de to forskjellige og uforenlige slags virkelighet som utgjør den godt kamouflerte kilde til all gjensidig mistenksomhet, gjensidig avindsyke, frykt og forakt.

Vi vil påvise at hele menneskehetens økonomi egentlig er uavhengig av gull, tall og alle bokførte fiktiver, og at hele menneskehetens virkelige to be or not to be utgjør en integrerende del av det store universale energi- og stoffskifte. Det blir verken fattigdom, arbeidsledighet, eksistensfrykt eller narraktig prestisjesyke i et folk eller i verden, hvor politiske og sosiale medisinnmenn, trollmenn og koglersker uskadeliggjøres, og hvor Jesu Kristi lære om de to slags virkelighet (den reale og den fiktive) blir oppfattet, praktisert og lagt til grunn for all oppdragelse og folkeveiledning.

Den klassiske avgudsdyrkelse

som særlig vår samtid gjør seg skyldig i overfor «pengemakt» og «statsmakt», har sine røtter i de skriftlærdes diabolisme eller bakvaskelse og mistenkeliggjørelsen av den menneskelige natur. «Ve verden for forførelser», sa Frelseren. «Statsmakten» er liksom «pengemakten» kun tillært skinnvirkelighet, forsåvidt som de begge vokser i styrke proporsjonalt med menneskets ringeakt for seg selv og mistillit til sin neste.

Det er vårt universale og nasjonale mål å befri verden for all den undertrykkelse, angst og fordervelse som menneskeheten selv skaper i uvi-tenhet om sin egen natur.

Demokrati betyr mest mulig makt lengst mulig ut i folkenes egne hender. Minst mulig system og byråkrati mellom folket selv og dets naturlige erverv og interesser. Derfor: Desentralisasjon under helt nyorienterende premisser. For å nå disse mål må all mytologisk og teologisk diabolisme settes under effektiv belysning, så ethvert menneske kan lære sannheten om seg selv å kjenne.

Vårt mål er å frata alle veldige molokker deres bytte og befri alle som har gjort seg selv til fanger under selvskapt irrasjonell og oppdiktet «rettferdighet».

(Fra boken *Populær innføring i fremtidens samfunnslære*)

Til nyorienteringens venner og alle kunstinteresserte

Jeg er en nordnorsk billedkunstner, bosatt i Danmark, hvor jeg har mitt eget galleri, Ultima Thule. Mine malerier har vært på en rekke utstillinger i Norge og Danmark.

Eftersom B. Dybwad Brochmann hadde forventninger og forhåpninger til kunstnere (se Samfunnslivs november-nummer) og i sine bøker ansporer og motiverer oss til å engasjere oss i den nye livsorienteringen, faller det meg naturlig med denne hilsen til dere. Som også gjelder min invitasjon.

De av dere som ønsker å komme

innom mitt galleri og atelier, er meget velkomne til å se kunst, og snakke om livet, og nyorientering m.m. Gi gjerne en melding på forhånd.

Peggy H.L. Jørgensen
Fabriksvej 12, Røyle
5500 Middelfart
Danmark

Tlf. 0045 64 41 25 08
Mob. 0045 41 11 07 04
E-post: galleriultimatuhle@mail.dk
Besøk gjerne min hjemmeside:
www.galleriultimatuhle.dk

Av Svein Otto Hauffen

Gud er Ånd – og – Gud er Lys – (Johannes).

I novembernummerets glimrende bidrag av B. Dybwad Brochmann skriver han bl.a. «Vi er som lysets barn, som lengter opp og frem, vi venter på de sanne kunstnere. Ved BDBs klarsyn i forhold til objektive livslover, innså han klart at Mesterens ord uttrykker indre livsrealiteter og objektive virkelighetsutsagn.

Når «Lysets barn» og «denne verdens barn» omtales slik i Skriften,

Hvem er «lysets barn»?

kan man lett tro at de forefinnes som to ferdigskapte grupper eller typer.

Fra naturens side fødes vi alle som «denne verdens barn». Med BDBs ord: Som «psykiske sansevesener og sjelelige driftsvesener». Men søkende sjeler våkner og vokser til dypere livsinnsikt, ved livets skole. Til innsikt bl.a. i at Mesterens forkynnelse av Evangeliet om Gudsriket og det evige liv – ikke minst innbefatter muligheten til å kunne få personlig del i uforgjengelig liv. Ved en forløsende tilblivelse som et «Lysets barn». Og i de livslovsmessige forutsetninger og be-

tingelser for at det kan realiseres. Bl.a. ved «– å omvende seg og bli som et barn» (i alle ordets beste betydninger). Matteus 18,3. Som BDB bekræftende skriver: – Vi må hver dag omvende oss og fødes av ånd, på ny.

Til «Lysets barn» oppnår kun de av oss – som «fødes på ny», «fødes av ånd» (Johannes 31–7). Forløst fra blodets bånd.

– Jeg er verdens lys, sier Frelseren. Følgelig er «Lysets barn», – de som er født av Gud (Johannes), Jesu sanne søsken. – De som gjør min Fars vilje, er mine brødre og søsken.

Makt eller rett?

Man er for rettighet og rett.
Blant urettvise – ikke lett,
å være ytringsfri, i teori,
– er ett.
I praksis ofte kortvarig.

Hva skjer hvor diktatorene bestemmer takten?
Den som har rett – blir henrettet,
hvor retten hindrer stats-misbruk av makten.
SOH

Elimineringsmetoden

Om man vil rydde vei,
for sitt og seg –
rydd ut – eliminer!
Alt det som ei skal hindre mer.

Fra Mao til røde Khmer:
Hver en som opponerer – likvidér!
Med Stalin, Hitler, mange fler.
Helt frem til det som daglig skjer.
SOH

Eliminering i øst og vest

I Irak går man rett på sak.
Knall og fall med bråk og brak.
Dem man misliker, som en plage,
dem tar man eksplosivt av dage!

Mer avanserte måter: Heller stille,
når man vil opponenter ille.
Dem man vil hindre i å skrive,
dem gjør man radioaktive.
SOH

Regissøren

Mentale fellestrekk – kynismens tone, radikal
i alle ytringer brutal,
i handling, måter og i stil,
som synliggjort i disse dikt –

det levner ingen tvil:
Bak alt står samme regissør,
det gjør at tusener dør.
Og det er SATAN – nu som før.

Folk lar seg bruke, rett og slett, –
fordi de ikke bruker vett,
til selvkritikk om sant og rett.

Lavlystig trives de i Satans nett.
Og han får overmakt som før,
ved alt det negative som vi gjør.
Svein Otto Hauffen

Menneskerettsdagen og fattigdom

Louise Arbour FNs høgkommisær for menneskerettar

Dagbladet på nett
Søndag 10.12.2006

MENNESKERETTAR: Fattigdom er ofte både ei årsak til og eit resultat av brot på menneskerettane. Likevel vert forholdet mellom ekstrem fattigdom og slike overgrep framleis sett i utkanten av policy-debattar og utviklingsstrategiar. For å oppnå større merksemd for denne avgjerande, men ofte ignorerte samanhengen er årets menneskerettsdag 10. desember via til kampen mot fattigdom. Denne dagen burde ikkje berre framstå som eit høve til ettertanke, men òg som eit krav om handling til regjeringer, så vel som menneskerettsorganisasjonar og utviklingsorgan, for å sikre alle eit liv i verdigheit.

Alle menneskerettane - rettane til å uttale seg og å stemme, samt rettane til mat, arbeid, helsetenester og bustad - har stor tyding for dei fattige. Dette kjem av den tette samanflettinga av armod og ekskludering til diskriminering, ulik tilgang til ressursar og moglegheiter, i tillegg til sosial og kulturell stigmatisering. Sperring frå rettar gjer det vanskelegare for dei fattige å ta del i arbeidsmarknaden og ha tilgang til grunnleggjande tenester og ressursar. I mange samfunn er desse personane hindra i å dra nytte av rettane til utdanning, helse og bustad då dei rett og slett ikkje har råd til det. Dette vil igjen hemme dei i å delta i det offentlege livet, ha innflytning i policyar som vedkjem dei og søkje oppreising i høve manglande rettferd.

FATTIGDOM TYDER såleis ikkje berre utilstrekkelege inntekter og materielle goder, men mangel på ressursar, moglegheiter, og tryggleik som undergrev verdigheita og forverrar sårbarheita til desse personane. Fattigdom handlar òg om makt: om dei som utøver den og dei som ikkje har den, både i det offentlege og innan familien. Å komme til kjerna av den kompliserte veven av maktrelasjonar i dei politiske, økonomiske og sosiale samfunnsliva utgjer nøkkelen til ei betre forståing og meir effektiv handtering av dei rotfesta diskriminerings-, ulikheits- og ekskluderingsmønster som dømmer individ, samfunn og folk til fattigdom i generasjonar.

Trass dette vert fattigdom ofte sett på som ein beklageleg, men tilfeldig tilstand eller som eit uunngåeleg resultat av avgjersler og hendingar andre stader. I enkelte tilfeller vert til og med dei som lid under fattigdom oppfatta som dei einaste ansvarlege for den.

EI HEILHEITLEG menneskerettsvinkling vil ikkje berre rette seg mot misoppfatningar og mytar rundt dei fattige. Først og fremst vil ei slik vinkling kunne bidra i leitinga etter bærekraftige og rettvis vegar ut av fattigdom. Denne vinklinga understreker regjeringsansvaret for å skape eit miljø tilrettelagt for velferd ved at den anerkjenner dei spesifikke forpliktingane statar har for å skytte befolkningane sine mot fattigdom og ekskludering. Samstundes gjev ei slik vinkling dei fattige moglegheita til å vere med og forme policyar for innfriinga av rettane sine samt høvet til å søkje effektiv oppreising når misbruk tek stad.

Det finst sterke rettsmessige grunnlag for ei slik vinkling. Alle statar har ratifisert minst ein av dei sju viktigaste internasjonale menneskerettstraktane, og 80% har ratifisert fire eller fleire av dei. Vidare har verdssamfunnet skrive under på tusenårsmåla med konkrete mål for samla internasjonale innsatsar i bekjempinga av fattigdom og marginalisering. Verdstoppmøtet i 2005 gjentok desse forpliktingane.

TRASS MANGLANDE ressursar kan statar iverksetje umiddelbare tiltak for å bekjempe fattigdom. Det å gjere slutt på diskriminering vil til dømes i mange tilfelle fjerne hindringar for deltaking i arbeidsmarknaden og såleis gje kvinner og minoritetar tilgang til arbeid. Barnedøydøgdheit kan reduserast gjennom effektive, kostnadsfattige, lågteknologiske tiltak. Statar som på deira side står i ein posisjon til å yte assistanse bør gjere nett dette ved å komme fram og bidra.

På den andre sida kan likegyldige og ei stram kalkyle av nasjonale interesser hindre både menneskerettar og utvikling på ein like øydeleggjande måte som diskriminering. Ifjor noterte verdsbankpresidenten Paul Wolfowitz seg at det ikkje er «moralsk berettiga for rike land å bruke \$280 milliardar - nærmast det totale GDP for Afrika og fire gonger den totale bistandssummen - på støtte til landbruksprodusentar.»

I EIN AV DEI siste talane sine som generalsekretær i FN, uttala Kofi Annan at han ser på fokuseringa av den global merksemda på kampen mot fattigdom som ein av dei største prestasjonane i løpet av tenestetida si. Han har framheva den avgjerande sårbarheita og angrepa på menneskeverdet som fylgjer med fattigdom. Generalsekretæren har identifisert menneskerettar, tryggleik og utvikling som dei ytterst uunværlige faktorane i ei verd der alle folk har moglegheit til å leve i større friedom. Sidan ein av sju personar i verda framleis går svoltne, er det at fridom er avhengig av fattigdomsbekjemping ein av dei alvorlegaste menneskerettsutfordringane i vår tid.

Um pengar

Av Arne Garborg

Pengar hev ikkje noko verd i seg sjølv. Du kann ikkje eta dei, ikkje drikka dei, ikkje klæda deg med dei. Du kunde hava lumma full av pengar, og svelta, tyrsta, frjosa i hel – um der ikkje var mat og drikka og klede å få.

Pengar er langt ifrå det største gode, ikkje det næst største heller. Men dei er eit stort gode for den som brukar dei vitugt.

For pengar kann ein få alt, heiter det. – Nei, ein kann ikkje det.

Ein kann kjøpa seg mat, men ikkje mathug, dropar, men ikkje helsa, mjuke senger, men ikkje svevn, lærdom, men ikkje vit, stas, men ikkje venleik, glans, men ikkje hygge, moro, men ikkje gleda, kameratar, men ikkje venskap, tenarar, men ikkje truskap, gråe hår, men ikkje æra, rolege dagar, men ikkje fred. Skalet av alle ting kann ein få for pengar. Men ikkje kjemen; den er ikkje for pengar fal.

Samfunn

Fra det lukkede og delte til et hele spinnes et samfunn ved skapelsens rokk. Et levende flettverk av spillende bånd lir stilt som en spindel fra hjerte til hjerte – ut av den skapende hånd.

Det enkle og små med sin rytme føyer sitt særpreg i skapelsens vekst. Til stråleveg flettes det, visdommens lin, hvor du er en mediumskilde for tanker av større format enn din.

Finnegarden Tlf: 56 51 48 71 www.finnegarden.no Bergensregionen	Grønnmat Tlf: 37 27 24 40 www.gronnmat.no Agderkysten
Grønt rett hjem Tlf: 35 53 52 00 www.grontretthjem.no Grenland og Vestfold	Håpet økologisk Tlf: 51 82 82 51 www.hapet.no Stavanger / Nord-Jæren
ØkoDirekt AS Tlf: 70 15 85 50 setremyr@online.no Møre og Romsdal	Økomat Innherred Tlf: 74 01 68 11 vgroetti@online.no Trøndelag

Hva er - - -

seg om å utvikle det emosjonelle liv, en ny kontakt, en ny basis for forholdet eller relasjonen mellom barn, unge og voksne. Å lære de unge å bli kjent seg selv er å lede dem til å utvikle personen i seg selv.

Dette leder oss til den andre hovedmodellen i vårt pedagogiske landskap, til *gartnermodellen* eller vekstmodellen. Gartnermodellen går på at de unge har rett til å utvikle seg i samsvar med sine iboende psykologiske og pedagogiske forutsetninger. Modellen er ikke ny, og også i skolen er det nedfelt i lovverket at det er lov å utvikle elevene og innrette arbeidet etter den enkeltes forutsetninger. Men lovverk er en ting, og praksis noe annet. I sin alminnelighet er det vanskelig å oppfylle intensjonen. Forklaringer til det er mange. En forklaring kan være, som både Jesper Juul og BDB er enige om, at for mange konsepter, og for mye styrt læring hindrer den enkelte elev i utviklingen av sitt potensiale.

I gartnermodellen er det livet i barnet som skal gies vekstvilkår. Oppdragelsen skal fremme vitalitet (BDB). Men som antydning: det er vanskelig, men kanskje ikke helt umulig, å fremme en slik pedagogikk i dagens skole, og i oppdragelsen i sin alminnelighet under dominans av lydighetskulturen og påfyllingsmodellen.

BDB var bl.a. utdannet som gartner, og han mente at vi kunne lære mye av hvordan livet ytret seg ved å studere plantelivet. Planter utvikler seg etter sine iboende krefter. Det gjør jo våre barn også. Derfor er det rimelig å anta at gartnermodellen står pedagogisk nærmest BDB sin tenkning. Oppdragelsen skal fremme vitalitet, sa han, og satte opp som hovedmål og delmål at oppdragelsen skal lære våre barn å leve i samfunn med andre. I dag heter det: *sosial kompetanse*. Våre barn må tillegge seg forståelse av å håndtere samspill mellom mennesker på alle plan i samfunnet. Men, sier BDB, den sosiale kompetanse bør gå ut over tilegnelse av konvensjonelle rollemønstre, skikker for omgang i samfunnet. Sannsynligvis er det ingen motsetning mellom BDB sine pedagogiske ideer og Jesper Juul sine ideer som er direkte ment som et redskap til å skape riktigere og sunnere psykososial samspill mellom dagens voksne og våre unger.

Bertram Dybwad Brochmann sier følgende om hvordan du bør gå fram for å forholde deg til dine barn:

«Trekk dine sko av, ti det sted du går inn i er hellig. Legg deg ned på

gulvet hos de små. Gå inn i deres lek, forstyr dem ikke, vær ikke banal og dum, eksperimenter ikke. Gå helt inn i deres lek, og barnet åpner seg for dig og forteller alt som du trenger å vite om dig selv.»

Menneskesynet i lydighetskulturen

Lydighetskulturen har siden psykologen Sigmund Freuds dager (1856–1939) bygget på oppdragelsen og pedagogikk på den antagelse om at barn blir født *usosiale* og *potensielt asosiale*. Tilsvarende hjerneforskning sa at vi kom til verden som en tom tavle. I tråd med antagelsen har det vært et hovedelement i vår oppdragelse, i pedagogikk og undervisning at barn skal gjøres sosiale.

Hva betyr det?

I praksis har det betydning at vi har kuert og disiplinert våre unger. Matti Bergstrøm bruker begrepet slave om dagens unge. *Slave* er det Bergstrøm forstår dagens elever som...

I praksis har det fått utallige konsekvenser, som for eks. for læring og utvikling av ansvarlig atferd. Både den personlige og sosiale ansvarlighet har hatt magre vilkår for utvikling i lydighetskulturen. Spørsmålet er: hvordan sikre den sosiale ansvarligheten overfor tidens store problemer? Som en rettferdig fordeling av verdens ressurser og klimakatastrofen?

Et nytt menneskesyn

De siste 20-årene har spedbarns- og relasjonsforskning slått bein under det negative synet som lydighetskulturen gav mennesket. *Erkjennelsen bryter radikalt med det menneske-bilde som fostrer unger til å ha respekt for vold, makt og frarøver dem enhver medbestemmelse i skole og hjem*. Oppdragelsen har til denne dag påført unger mye kritikk, skam og skyldfølelse. Den nye forskningen sier at vi er født til verden som *kompetente personer*, ikke som asosiale og usosiale personer. De viktigste nye konklusjonene er:

- *Barn er født sosiale*. Dette refererer til barnets evne og trang til å etablere sosiale relasjoner. Spedbarn kan f.eks. melde seg inn og ut av kontakt med personer i sosiale relasjoner med personer i overensstemmelse med sine grenser.

- *Barn kan ta personlig ansvar*. Barn kan fra begynnelsen av ta ansvar for sin egen person på enkelte områder, og denne ansvarskompetansen utvikler seg hurtig i førskolealderen. Allerede i spedbarnsalderen kan unger f.eks. reagere ansvar-

lig for smaksinntrykk.

- *Barns reaksjoner er alltid meningsfulle*. Dette refererer til deres evne til å «stille inn» (fra eng. «tune in») i forhold til den voksnes stemning, og til å bearbeide signaler fra den voksne, og til å reagere relasjonelt meningsfullt tilbake.

- *Barn trives best i relasjoner hvor de blir forstått som et selvstendig subjekt (person) som selv kan være aktivt medskapende i sine relasjoner*.

Sammenfatningsvis kan vi konkludere med at den nye spedbarns- og relasjonsforskningen gir oss viten og erfaringer om menneskets sunnhet og utvikling som åpner opp for et kvantesprang i vår personlige og sosiale utvikling.

Den tekniske-vitenskapelige utvikling krever at vi oppdrar de unge på en ny måte

Vitenskap og teknikk har skapt en overflod på jorden av alt vi trenger for å leve. Men overfloden og en rettferdigere fordeling av verdens ressurser har blitt til et uoverstigelig problem.

Temperaturen på jorden stiger. Ferskvann er en truet ressurs. I dag er det vanlig å kjøpe vann på flasker. Vann i springen er ingen garanti lenger for rent vann. Mange økosystemer er truet, og sammenbruddet av disse kommer stadig nærmere.

BDB reagerte på menneskesynet bak vitenskap og teknikk. Ja! Det tok fra menneskene det personlige og sosiale ansvaret. Med rette etterlyste han et nytt livssyn hvor det var plass til hele mennesket. I dag dominerer visse sider, eller deler av mennesket i lydighetskulturen. *Vår åndelige identitet er ikke utviklet*.

Men det er ikke bare i spedbarns- og relasjonsforskningen som har gitt oss ny viten om barn. Forskeren og forfatteren, Ervin Laszlo, utgav i 2003 boken *Revolusjon i vitenskapen*. Boken redegjør for et nytt vitenskapelig og holistisk syn på tilværelsen. Boken går i favør av BDB sitt nye livssyn. BDB var spesielt interessert i lovmessigheten på det åndelige og idemessige plan. Ervin Laszlo redegjør for en ny dimensjon i sin bok, som må sies ha noe med det åndelige å gjøre i vår natur. Men det er neppe fullstendig det holistiske bilde som han redegjør for, men

likevel et strålende skritt fremover.

Å bli sett, hørt og tatt alvorlig

Jeg åpnet bl.a. med å si at «menneskenes innbyrdes forhold til hverandre må komme i orden». I lydighetskulturen strever mange med sitt innbyrdes forhold til hverandre. I mange år har jeg jobbet i grunnskolen, og konstatert mye problemer. Men nå har det kommet så langt at *skolen selv har sendt ut signaler om økende psykiske problemer*. Men det er jo ikke så rart, for lydighetskulturen har lite rom for personen i oss, som Nina Karin Monsen sier det. Det gjelder også i skolen. Lydighetskulturen gjør at elevene *ikke* blir sett, hørt eller tatt alvorlig.

De nye resultatene i spedbarn og relasjonsforskningen tilsier utforming av en ny målestokk, nye verdier for hvorledes og hvordan mennesker bør samhandle med hverandre. Dette gjelder ikke bare i skolen, men alle steder hvor barn og voksne opptrer sammen.

Jesper Juul sine fire verdier er satt opp som *styrepinne* i så måte. Juul hevder at følgende fire verdier er transkulturelle:

1. Likeverd
2. Integritet
3. Autensitet
4. Ansvarlig

Likeverd innebærer alle menneskers rett til å uttale seg om saker og ting. Likeverd innebærer at barn og unge blir tatt på alvor, sett og hørt. Dette gjelder uansett meninger, følelser og tanker, alder eller funksjonshemming.

Integritet dreier seg om vår medfødte rett til å utvikle og ivareta barnets fysiske og psykiske eksistens:

- selvstendighet
- grenser
- ukrenkelighet
- egenart
- «jeg»
- «identitet»

I lydighetskulturen er det liten eller ingen plass for barns fysiske og psykiske eksistens. Ikke rart at de psykiske problemer øker blant unger.

Autensitet er den tredje nye verdien. Autensitet betyr kort og godt ekthet. Utrolig, ikke sant? Hvem snakker i hverdagen om ekthet? Hvem snakker om å ha tillit til hverandre? Autensitet går videre på evnen til å uttrykke seg troverdig, noe som er ifølge Jesper Juul, en forutsetning for en nær, varm kontakt mellom voksne og barn. Det er historisk, sier

Juul, at forskningen har satt denne verdien på dagsorden.

Autensitet i samspillet mellom mennesker betyr forutsetninger for utviklingen av personlig autoritet. utviklingen av denne egenskapen i vår natur betyr, eller gir mennesket forutsetninger for å få gjennomslag for sine behov, grenser og verdier. Videre gir dette rom for aktivt inn i medansvar for andre mennesker og det fellesskap vi har med dem.

Det ligger i kortene at for å utvikle ansvarlige mennesker, som også er den fjerde verdien J. Juul setter på dagsorden for å få orden på relasjoner mellom mennesker, så må oppdragelsen inneholde disse nye verdiene som styrepinner. Først da er mennesket rede til å ta et oppgjør med lydighetskulturen, for så å stå fram som et selvstendig og integrert menneske med ansvar for sine relasjoner, og for den urettferdige fordelingen av verdens ressurser.

Avrunding og sammenfatning

Lydighetskulturens menneskesyn fortrenget og krenket det naturlige barns energi, nysgjerrighet, forskertrang og lærevillighet ned i kjelleren. Oppdragelsen så langt i vår historie minner mer om et overgrep mot de små, enn omgang med kompetente personer, slik det nye menneskesynet sier vi bør betrakte barn som.

Men så skjer det altså: Den teknologiske og vitenskapelige utvikling gir oss nøklene til å bygge opp et nytt kart til å forstå samspill barn og voksne imellom. Relasjonskompetanse handler om å *bli sett og bli anerkjent* for det du egentlig er. Den åpner opp for noe av det som ligger i gartnermodellen, som gir barnet premisser for å vokse og utvikle seg etter sine iboende forutsetninger.

Problemet i dag er at hverken barn eller voksne blir «sett». Fysisk er de seende overalt, men hva med vår sanne identitet? Hvem er jeg egentlig? Hva vil jeg med livet mitt? Det handler ikke om å bli observert, avslørt, studert eller betraktet, men om å bli «sett», og om å utvikle sin åndelige identitet.

– «Å se» et barn eller menneske betyr mer enn å se barnets mest iøynefallende atferd. Det dreier seg om å «se bak» atferden, høre og forstå dets smerte og behov for å bli hørt og anerkjent for den man innerst inne er. Disse nye og mellommenneskelige verdiene er å forstå som mektige bidrag til å utløse den sjelelige nød, og til å arbeide fram en ny sosial forståelse.

Fødselssmerter

Av Hajjar Gibran

Et mysterium har ledet meg til vår kilde som svar på et lengselens rop, som kalte på meg fra dypet av mitt indre.

På kjærlighet.

Jeg har tørstet etter visdommens kilde. Jeg har sultet for å kunne smake virkeligheten. For å kunne holde i mine hender hemmelighetene som bærer oss til dypere mysterier hvor vi kommer fra.

Født under den annen verdenskrigs tussmørke. Som sønn i en libanesisk familie i en liten amerikansk prairieby.

På ensomme vandringer langs elven drømte jeg om å være en annens helt.

Jeg tenkte alltid på én ting; skjønt i mange former:

Sannheten.

Mine brødre og søstre elsket meg, mine foreldre likeså.

Likevel rasjonerte de sin kjærlighet for å ha sin autoritet i bakhånden, noe som fikk mitt sarte hjerte til å gjemme seg.

Til jeg var fjorten, solte jeg meg i glansen av min ett år eldre brors kjærlighet.

Våre hjerter var som vokst sammen, som to tvillingsjeler.

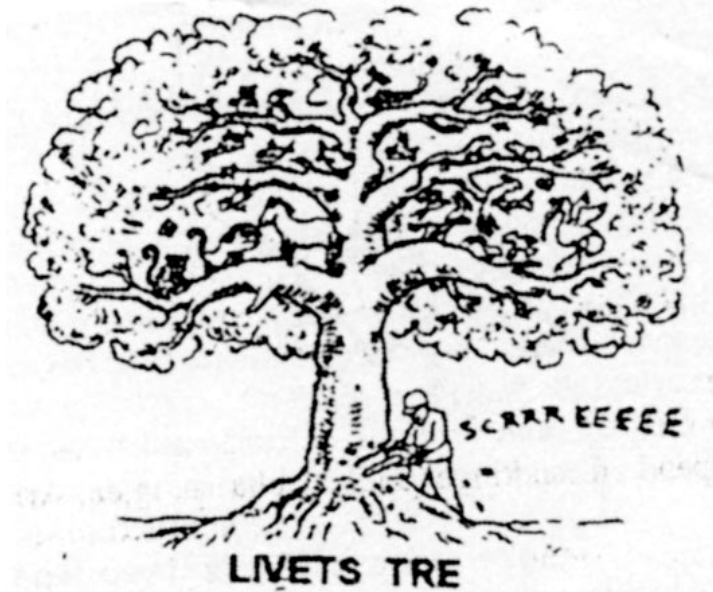
Så, i et skjebnesvangert lysglimt fra en geværkule, ble jeg kastet i avgrunnen, på den mørke dagen da jeg fant ham.

Med ansiktet ned. Død. På den harde isen.

Det frosne vannet fra vår barndoms svømmehull.

Ute av meg som jeg var; fjernt fra mitt eget hjerte, ute av stand til, og ikke villig til hverken å snakke eller gråte; forsvant jeg inn i håpløsheten og ungdommens smerte over uoppfylte ønsker, ubrukt lidenskap og udekte behov.

År med tilbakeholdte tårer, forbannet av frykt, hvirvlet jeg ned til mørkets underverden.

Det ugjorte. Det usungne. De håpløse. De mange tonn av byrder som kvelte.

Et trykk som kokte i magen av behov, som veltet seg innover, inntil jeg plutselig kolliderte med speilveggen i fornektelsens fangehull.

Intet vindu mot skjønnheten, i dette helvetes hull. bare et avløp for kloakk midt på gulvet.

Men for lite til å ta imot min smerte.

Alt dette bar jeg på som en skitten, tung høstfrakk inn til Samsaras truende smug. Hvor jeg gjemte meg i skyggene. Fortapt i den endeløse nattens elendighet. Klemte til pine mellom desperasjonenes vegger. Kvalt av angst, uten annet sted å snu enn rundt og rundt.

Jeg skrek ut til kjærlighetens ånd om hjelp.

Bønnen ga et gnist av håp. Som tente en eksplosjon i mitt beleirede hjerte.

En elv av tårer brøt seg frem gjennom de skjøre veggene.

Fra det indre av dette triste dyp, kom et lys mot meg bakfra. Jeg sto stille, og snudde meg for å komme det imøte. Lysstyrken blendet mitt tårevåte syn.

Da, med en engels myke hvvisken, talte en stemme:

– Kjærlighetens brønn som vannet vår hage, kan til tider bli fylt av våre tårer.

– Og det er godt det er slik.

For intet vann er renere enn de edle tårer som kommer i overgivelsens øyeblikk.

Tårer er fornyende perler, foredlet av sjelens lege.

– Du kan forbanne legens medisin, men din smerte er en rustning som blir revet av deg i den hensikt å avdekke din uskyldighets styrke.

– Jeg ønsker at du finner uskyldigheten, heller i glede enn i smerte. Men, hvilken glede er det som ikke kjenner smerte?

– I sannhet:

– Smerten din er nødvendig. Og når den ikke lenger er en nødvendighet, vil gleden bære deg på vinger i ren fryd, til vårt spirituelle hjem.

– Inntil den dagen kommer, velsign dine tårer med takk. Så de kan mykne dine barnevingers sener.

– Tro ikke at smerte er en forbannelse. La den heller bli en lærer som leder deg frem til de bortgjemte kroker i din sjel.

– Smerte er ditt rop om kjærlighet.

– Jeg er kjærligheten du trenger.

Fra boken Profetens Gjenkomst, Lanser Forlag

SAMFUNNSLIV for 10 år siden

Julen, hvor er den?

Kristus lovet oss fred på jorden – og fred i alle menneskesinn – om vi forsto – eller iallfall trodde på hans budskap. Kirkeklokkene ringer over hele landet, men hvilket budskap er det disse bringer?

Budskap fra fortiden, vår historiske fortid, vår mentale, psykiske fortid, som lite eller intet har å gi oss mennesker i dag. Kirken og dens presteskap opptrer som autoriteten overfor det barnlige folket, som trenger syndsforlatelse primært og fellesskap sekundært. Men alle synder ble jo oss alle forlatt – for 2000 år siden: «Forlat dem, de vet ikke hva de gjør.» Vet vi ennå ikke hva vi gjør? Vi har fått psykologien, individualpsykologi-logien, som fjerner skyldfølelsen og gjenoppretter selvrespekten (unntatt innen psykiatrien, kanskje?), men vi har jo også den kollektive skyldfølelsen, som ennå ingen psykolog (med unntak av B.D. Brochmann) har greidd å gjøre noe med – og teologene står maktesløse, de kan ikke engang oppklare hva denne skyldfølelse skriver seg fra – og hvorfor ikke? Fordi teologene ennå ikke kjenner den kollektive siden av Jesu lære, de tror at Kristus ensidig var opptatt av enkeltindividet og dets forhold til Gud, som naturligvis også er betydningsfullt, men enkeltindividets forhold til gudsbegrepet kommer aldri helt i orden – før vi oppfatter den kollektive siden, som jo påvirker oss alle.

En kollektivpsykolog (som Brochmann tydeligvis var) ville ikke kunne ha unngått Jesu opplevelse av de tre fristelser, som jo er kollektive, dvs. som oppleves av oss alle, men som bare Kristus fant ord til å beskrive, nemlig fristelsen til å dikte liv i penger/bankvesen og i organisasjonsvesenet. Her opptrer vi mennesker som barn, som dikter liv i tøydukker og lekebiler. Men barnet kommer ut av denne fasen i sin utvikling, men det kollektive barn i oss, blir stående på stedet hvil. Vandrer i sannheten (Jesu ord) er blitt til «stå stille i det som engang var sannheten, men som forlenget er forbigått av utviklingen.»

Både her hjemme og i Sverige sender man for eks. nattmesse fra Paven i Rom, og det er jo et tegn på at man vil ha det religiøse driftslivet inn under stadig større seremonier, liksom man vil ha hele det politiske/sosiale driftsliv i oss mennesker under EU-staten og det økonomiske driftslivet samlet rundt en felles myntenhet. De kollektive fristelser er i full sving, men teologene skjønner ikke hva som skjer, og de vil heller ikke skjønne, for det går langt over deres forstand – at sannhetens ånd (Gud) har større planer med menneskelivet enn det som disse fristelser leder til. Sannhetens ånd vil ha kollektiv selvforståelse, selvbevissthet, mens fristelsene vil utsette alle forsøk på kollektiv bevisstgjøring.

Denne kampen mellom bevisstgjøring og bevissthetsutslettelse, er kampen mellom to slags ånd, sannhetens og løgnens ånd (i Bibelen kalt satan eller djevelens ånd), og denne ånd var en manndraper helt fra begynnelsen av (dengang fantasiene i menneskene ga seg til kjenne). Det som i dag kalles satandyrkelse, er i seg selv intet annet enn dyrkelse av løgnene om menneskene. Hadde presten kjent sannheten om menneskene, om veien fra det kollektive ubevisste til det kollektivt bevisste, så ville denslags dyrkelse vært gjenstand for latter, men siden presten ikke kjenner denne veien, så kjenner han heller ikke de kollektive fristelser og faller på magen for disse, så hvilke synder er størst, de individuelle eller de kollektive – som altså kirken dyrker?

Teologene har til gode å se sine egne synder, og jeg tror ikke det er gitt dem å tilgi andre før dette forhold er oppklart. Teologene, som mener seg å kunne «tale til folket om Gud og Guds vilje», snakker i søvne, og så søvnige er de at de tror Guds rike først blir synlig etter den fysiske død. De vil heller selv dø, fremfor å erkjenne at Guds rike er hinsides de kollektive fristelser. Fordi presteskapet står på stedet hvil, bevissthetsmessig, så må konklusjonen bli som den er hos dem. Men befolkningen fortjener noe bedre enn å høre presteskapet snakke i søvne – under såkalte store høytider. Befolkningen fortjener våkne ledere, som har lagt de kollektive fristelser bak seg – og som derfor ser det nye samfunn stige frem fra tåkehavet. Da først kan jubelen fra alle folkehav bli hørt. Men inntil da vil vi måtte gjennomleve de kollektive fristelser og det helvete på jorden, som er resultatet. Og drømme om Guds rike, fred på jorden og sannhetens velbehag i alle menneskehjerter. Drømmen har vi, men sannhetens ånd er utestengt fra samfunnet, som jo er den eneste som kan befri menneskene fra det selvskapte helvete.

Aa.B.

Anbefalt litteratur for teologer:
Kunsten å lese Bibelen Sjelen og sjeleforskningen
Massepsykologi/sosialpsykologi Kristus i samfunnet – to slags kollektivism

Alle bøker er skrevet av B.D. Brochmann.

Vi bør ikke drive politikk...

Pengekomfort

Menneskekomfort

Pengesirkulasjonen vil, når det ikke drives politikk med pengene, bli en tro kopi av det effektive stoffskifte og energiskifte i naturen og i den menneskelige fordeling, forbruk og vareomsetning. I et fremtidig fritt samfunn vil bankene bli eiet og drevet av de produserende selv, på en slik måte at politikere utestenges fra bankenes penger og fra bankdisposisjonene.

En riktig ledet bank skal være som et «clearinghouse» eller bokholderi- og formidlingsanstalt, som ingen annen hensikt har enn å tjene, altså ikke styre, arbeidslivet. En slik bank vil aldri gå konkurs. Den vil virke som et pålitelig økonomisk barometer.

I vår nåværende politiske drømmeøkonomi og sosiologi gjør man bankene og pengene til de livgivende faktorer og forlanger at arbeidsliv og produksjonsliv skal rette seg etter pengene og bankene.

Ennå i dag dikter voksne folk i bankene liv i tall og penger, som barn dikter liv i dukker og andre gjenstander. En ny realisme vil gjøre det av med våre fedres demondyrkelse og bankdyrkelse, og en ny avsjelingsprosess vil befri hele verden for den av kirkene kristnede mammondyrkelse.

Even Lorch-Falch
A. Wang

Pengeøkonomiens fortrinn og farer

Av Anders Ryste

På det lille gårdsbruket på Vestlandet hvor jeg vokste opp omkring 1. verdenskrig besto familiens økonomi i å utnytte og nyttiggjøre seg naturens ressurser på beste måte. For vinterhalvåret måtte det legges opp forråd som skulle vare til våren. Noen kroner vanket iblant som betaling for et slakt vi hadde til overs eller for ei korg egg, men pengene spilte liten rolle. Da heller nok ull til å spinne, nok hud til å barke og lage lær av, nok ved til å varme opp med og nok korn til å male mel for kveldsgrauten.

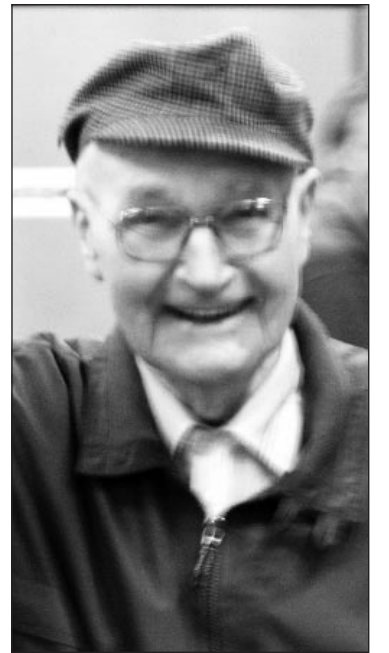
I dag er alt annerledes. I dag hentes alt forråd for husholdningene på supermarkedene. Ingen behøver lenger å tenke realøkonomisk. Varene er der om du bare har penger til å kjøpe med. Men så oppstår der en angst for at naturressursene ved den moderne teknikkens hjelp, skal bli uttømt eller på annen måte ødelagt. Vi har fått naturvernere i hopetal. Luft, jord og vann må ikke forurennes. Igjen tvinges menneskene inn på spørsmålet om bruken av naturen som den vi i virkeligheten alle lever av.

Så er det at begrepet fiksjonsøkonomi som Koht Norbye kaller det, eller som jeg helst vil kalle det, fiktivøkonomien, oppstår i språket. Fiksjon eller fiktiv betyr jo noe som er innbildt eller oppdiktet. Allerede hos profeten Moses dukker begrepet billeddyrkelse opp. Gullkalven som et bilde å dyrke fremfor dyrkingen av de kalvene som kua gav. Han gav de strengeste forordninger mot at

gullkalven ikke måtte komme istedenfor de naturlige kalvene i jødernes fantasi. Men dessverre, dette skjedde jo og vi fikk den første orienteringen om den livsfarlige fiktivøkonomien. (De originale 10 bud).

Nå er det imidlertid slik at fiktivøkonomien som har bygget seg opp, og som gjentakende har ramlet sammen igjen siden pengene ble tatt i bruk, har ikke bare vært til forbanelse. Hvorledes skulle store tiltak, slikt som graving av kanaler, utsprenging av gruber, ferd gjennom luften og over havene kunne bli finansiert om ikke menneskene hadde introdusert et bankvesen, en børs eller store multinasjonale selskaper, tiltak satt i gang som ikke kastet noe av seg på åremål frem i tid? Menneskene lever ikke av penger (fiktiver), men brukt som formidlere av virksomhet, er de den aller største oppfinnelse i menneskenes historie.

Likevel, det kleber en risiko ved fiktivøkonomien, en risiko våre ledende økonomer inntil i dag har oversett, og våre politikere har ikke kunnet følge opp. Den nye og fantastiske muligheten som menneskene har fått takket være bruken av pengeevalutaen, denne som-om-verdien, må ikke tre isteden for materiens reelle, iboende verdi. Skjer det, uten at menneskene vet bedre, da bygges det opp i alle land et fiktivøkonomisk byggverk, et system innen økonomien bygget på symbolene og som kommer i strid med realøkonomiens utvikling og vekst. Realøkonomien lever vi av. Alt annet er dikt og fantasi like mye i dag som det var i min tidligere oppvekst på den vesle bondegården, eller på Moses sin tid.

Når forholdene jo er slik, hva kan det da komme av at landets ledende siviløkonomer kun beskjefter seg med fiktivøkonomien som om den var en del av virkeligheten og ikke som det den er, en oppdiktet oppfinnelse, riktignok en storslagen oppfinnelse som til en tid hjelper til å fremme realøkonomien, men dessverre for i neste tid bidrar til å ruinere den. Blir det fiktivøkonomiske systemets kostende større enn prisen på vår reelle produksjons utvikling og vekst, ja da kommer automatisk det som kalles dårlige tider. Ingenting lønner seg lenger.

Hva jeg skriver gjelder ikke bare de gamle økonomene, men også de nyere. Hvorfor blir ikke pengeøkonomiens fortrinn og farer belyst? I dag da all verden bygger på en velorganisert fiksjonsøkonomi, men med arbeidsledighet og nød til følge. I dag da myndighetene danser en dødsangst omkring fiktivene, slik jødene i sin tid danset omkring gullkalven, burde økonomene være våkne og si ifra.

SAMFUNNSLIV for 10 år siden

FRA H.D.:

Hvem tjener på rentesystemet

Av Sverre Opsahl

70% av befolkningen i Norge betalte mer i renter enn de får igjen. 20% får litt mer enn de betaler, og de siste 10% tjener dobbelt så mye i renter som de betaler. For den siste 1% av befolkningen tidobles renteinntektene, og for de siste 0,1% blir renteinntektene mer enn hundredoblet. De fleste tror vel at de betaler renter bare når de låner penger, og at om de ikke vil betale renter, er det nok å la være å ta opp lån. Slik er det ikke. I enhver pris vil betaler, skjuler renter seg. I gjennomsnittet betaler vi 20 - 30% renter eller kapitalkostnader av prisene på dagligvarer og tjenester. Om vi kunne avskaffe renter og erstatte dem med en bedre mekanisme til å holde penger i omløp, ville de fleste av oss bli rikere, eller

bare behøve å arbeide to tredeler av tiden for å opprettholde dagens levestandard.

I dagens pengesystem sikrer renta ikke bare at pengene holdes i omløp. Den gis samtidig en skjult omfordeling av penger, som ikke beror på noen ytelse. Tvert om er det slik at noen hindrer bytte av varer og tjenester gjennom å holde tilbake byggemiddelet, og blir til og med belønnet for det. Slik havner stadig mer av pengene fra dem som har mindre enn de behøver, i lommene til dem som har mer enn de behøver.

Sultanen av Brunei, verdens rikeste mann, med en formue på 25 milliarder dollar, har en inntekt i form av renter og utbytte på en kvart million dollar i timen. Bedrifter som Siemens, Daimler-Benz eller Krupp blir i tysk presse betegnet som banker med en produksjonsfa-

sade. De tjener vesentlig mer på pengeformuer enn på produksjonsvirksomhet. Selv om ingen av disse innehar offisielle politiske maktposisjoner, utøver deres pengeformuer likevel offisielt makt. Demokratiene kommer i fare så lenge den nåværende omfordelingsmekanismen for penger tillates.

Vi tror vi lever i et demokrati, men mye av makten er samlet hos et lite antall pengeeiere. Denne makten samles hos stadig færre mennesker uten at den er underlagt politisk kontroll.

Hvis vi ser på hva rentesystemet fører til i forholdet mellom rike og fattige land, får vi disse tallene: De industrielt utviklede land mottar hver dag 200 millioner dollar i rentebetaling fra landene i den tredje verden. Dette er dobbelt så mye som den «utviklingshjelp» vi yter. Dessuten går 1/3 av denne hjelpen

utelukkende til å dekke rentene på tidligere lån. I 1989 beløp den tredje verdens samlede offisielle gjeldsbyrde seg til 115 milliarder dollar. Denne summen er mindre enn renter og avdrag på i alt 176 milliarder som er blitt betalt i løpet av de siste 16 år. Det vil si at gjelden allerede er betalt. De samlede gaver som alle hjelpeorganisasjoner i industrilandene tigger sammen, utgjør en prosent av de renter utviklingslandene betaler tilbake. I gjennomsnitt var gjeldsbelastningen pr. industriarbeidsplass i Norge i 1987 på 160.000 kr. Det betyr at 15% rentekostnader kommer i tillegg til de gjennomsnittlige arbeidskostnader. I tillegg til rentene på lånt kapital må rentene på firmaets egenkapital legges til. Her finnes grunnen til at gjelden stiger raskere enn den økonomiske produktivitet i et land. Betingelsene for

dem som vil starte egen bedrift og for det arbeidende folk, forverrer seg stadig.

Vi ser i dag økende konsentrasjon i alle næringer. Små butikker og industribedrifter blir kjøpt opp av større, og store igjen av de enda større, helt til den dagen da nesten alle arbeider i ett og samme multinasjonale konsern. De samme forhold finner vi også i jordbruket. For å holde det gående, kan farene bli store for at den enkelte bonde tvinges i retning av større utbytting av naturressursene. For at landbruket skal bestå på lang sikt, må de bygge på økologiske prinsipper, ellers kan det true vår mulighet til å overleve på kloden. (Opplysninger og tallkilde: Kennedy: «Det nye pengesystemet.»)

BØKER • BØKER • BØKER

Snakk med barn om følelser

Det handler om en plattform i livet som gir oss større psykisk bæreevne, og en rikligere mentalitet. Dette er en bok som gir kunnskap om barns følelsesliv og psykososiale utvikling. Mange mennesker har psykiske problemer i dag. Derfor er bøker som gir oss økt selvinnsikt og kontakt med egne følelser *en positiv ressurs*.

Denne boken av Aud Fossen har mange kapitler. Jeg trekker frem noe stoff i håp om å anskueliggjøre sentrale trekk i oppdragelsen av unger. Oppdragelse er pr definisjon å *velge* ifølge Eva Nordland. Aud Fossen, derimot, forklarer oppdragelse med mer eller mindre systematiske forsøk på å forme barnets utvikling i bestemte retninger. Det er vanlig å regne med følgende ulike typer oppdragelse:

1. Autoritær barneoppdragelse
2. La-det-skure-oppdragelse

«Høy selvfølelse, positivt selvbylde og aksept i miljøet gir livsglede».

Aud Fossen, 2004

3. Demokratisk oppdragelse
4. Kjefting som oppdragelsesmiddel

Autoritær barneoppdragelse er kjennetegnet av at foreldrene bestemmer over barnet.

La-det-skure-oppdragelse er preget av at foreldrene stiller seg likegyldige til det barnet holder på med, og/eller ikke griper inn på en systematisk måte med veiledning og retningssgivende grenser.

I den demokratiske oppdragelsen tar foreldrene hensyn til og avpasser sitt samspill med barnet til hun eller hans alderstrinn. Barnet blir i rimelig grad hørt og tatt hensyn til i den demokratiske familien. Den demo-

kratiske pregete oppdragelsen utvikler i beste fall barn som er trygge på seg selv og sine omgivelser.

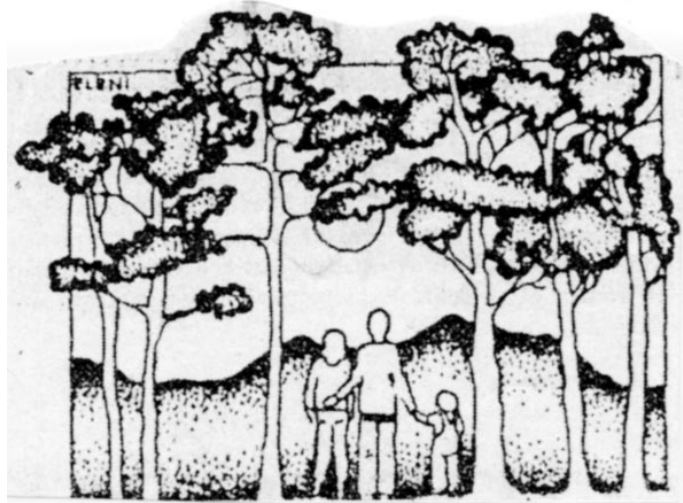
Kjefting som oppdragelsesmiddel. Dessverre så får barn stadig mye kjeft. Kritikk og vedvarende kjeft kan ramme barns selvfølelse ganske mye. Manglende selvfølelse hos barn gir lite oppbyggende mennesker... Videre er slike mennesker lite positive faktorer i samfunnsutviklingen.

Boken inneholder mye, mye mer. Den passer for alle som er opptatt av barn. Den henvender seg til lærere og personalet i barnehagen og skolen og til studenter. Det er en god bok! Les den!

ØKOBIIDRAG

Mangel på øko-mat

Det er ikke lenge siden bønder som drev økologisk landbruk, hadde problemer med å få avsatt produktene sine. I dag er situasjonen snudd om. Etter spørnelsen etter økologiske matvarer er høyere enn bøndenes interesse for å produsere slike varer. Nå arbeider åtte departementer med å lage et forslag til strategi for å nå målet med 15 prosent økologisk matforbruk. Annonsene for «Naturlig bortskjemt mat» har allerede gitt utslag i høyere salgstill. Bondebladet setter i dette nummeret søkelyset på situasjonen innenfor økologisk produksjon og forbruk.

Om oss vandrarar

Ved ein av dei

Dette eg no skriv, gjeld - så vidt eg veit - lokalt så vel som heile samfunnet, i alt liv, heime og ute, i meg sjølv.

Viktige fundament der meiner eg er desse punkti:

1. Så og planta, ut med seden.
2. Lata nytt fødst.
3. Skaffe hus, føde og livsgrunnlag elles.
4. Reparer der noko er kome på avveggar.
5. Innhausting, drage nytte av det utførte.

Desse trekki kjenner me att frå oss sjølve og dei fortset heile livet, men stadig på nye felt.

Då interessa er det største i livet, interessa rundt desse punkti, må ho stellast, elles kjem det stopp, skilsmisse, døden, ingenting å leva for. Alt med foretok oss vert for å overleva, få det meningsfullt for oss sjølve, våre eigne og arten (oss menneske).

Ikkje alltid vert me forstående; heime i oppvekst, seinare i bygd, vert me så lett avbetne. Derfor set eg meg ned for å i ro og mak å kunne gjeva det til aviser og ellers. Då eg på ny set i gang eit verne- og reprasjonsprosjekt, skriv eg lettare enn tale... Dette arbeidet hadde neppe vorte sett i gang av meg, dersom eg hadde fenge arbeidsmoglegheit, ved dei andre stadane eg har starta opp. Nokre stadar såg eg fyrst etter utforskingi at det var feilslåtte vegar å gå, slik som med fiskeprosjekt, men dei var lærerike og nyttige for meg og andre. Staden det no gjeld er Finnes-teigen, der eg har møtt velvilje og forståing frå mange hald. Her ser det ut til at eg får taka leiingi etter eg fekk «klar bane». Motsett med Kvitheim, Garvarhuset, Hirtahagen, Hagen under Nesheim, plassen opp i Åsen, Vinjagarden.

Det er på kvar stad eller i forhold me ser det er mangel på fattigdom, at hjelpi til dei fattige eller undertrykte skal setjast inn, der det er hunger eller tørste som skal lindrast. I barndommen reparerte eg sykklar, køyretøy, hus, seinare vart det motorsyklar, bilar, elvar - noko å koma seg fram på. Og det siste er då tun, Finnesteigbruket, er av dei middels store på ein triveleg og fin stad, burt frå ureining. Her manglar vernarar, og så har me sett i gang på ein stad det kan verta fint å tilbringa pensjonistdagane, utan å fortregja noko eller nokon, tvert om, opna for nye moglegheiter, med biologisk dyrking i bokstaveleg og utvida tyding, stell av det me kjem frå og er sette til å røkta.

Så ynskjer eg å utvikla sjølvstende hjå meg, dykk og det norske folk, utprøva samarbeidsformer etter eldre og nyare prinsipp, vera med i mogningprosessar til «hausting» her og andre stadar. Mine tidlegare deltak har gjeve meg styrke til å starta oppatt med interesserte hender, etter å ha forleste det i fiskarlaget, på Saune, Reime, Kvitheim, Garvarhuset osv. Så er det interessene, «borni» i eigen «åker» det er så viktig at me steller godt og riktig med. Det å elska seg sjølv og livet, og dei evige skapingsprosessar, då vert det ikkje fattigdom på noko område, sjølv om me ikkje eig gull og grønne skogar utanom oss sjølve. Det er dette i og med oss som tel mest.

Eg synest det er så godt det ordet seier: «Det du gjev til ein av mine, det gjev du til meg». For min del: eg har så mykje å gjeva samtdi og meg sjølv, fyrst visa kvar Menneskesonen i oss er å finna, så naturrikdommane, og taka dei i bruk. Her er det uhyre farleg å leva gjennom anna og andre, gjennom born, ektemake, vener eller autoritetar, dyrka eller tilbe-

da desse, vera underbrukar eller overhovud. Betre vert det å gjeva eller få etter lyst og evner. Her på stadig vere samarbeid på alle vegar. Som i alt i naturi, er det ved å skapa og utfalda seg me tener kvarandre og heilskap. Då er ikkje livet slutt om borni flyg ut eller me misser vener eller autoritetar. I «åkeren» er det stadig nytt som skal veksa, men det trengst noko såingarbeid, så optimisme, tru og noko støtte. Gjennom naturvern- og folkeakademiarbeid synest eg det går an å finna desse «born» eller vegar til «himmelen», eit skapande liv i praktisk arbeid under dei 5 punkti eg sette opp. Støtte, hjelp, og livsfylgje vert frå dei som er på same forståingsplanet, som fylgjer dette arbeidet meir enn i ordi. Voldtaking fører ikkje fram til levande frukter, «born». Det veks ikkje frå å pressa meiningar og gjerningar inn på nokon...

Men dette er ikkje noko nytt, Gandhi førde ikkje-vald-kamp, den indiske filosofen Krishnamurti seier at me har fridom i nuet. Irgens Strømme og Erich Fromm sameleis, og mange med dei. Ingen av desse har fråskrive oss ansvar. Alt er bygt på å registrera, sjå seg om, og så virka og handla ut frå eigne vurderingar.

Den einaste regel eg kan setja opp er denne: Det du ikkje vil andre skal gjera mot deg, skal du ikkje gjera mot dei. Eg vil angra om eg ikkje slær til no, kjem i skyldkjensle over for meg sjølv for å vera feig. Det er det verste av alt. Faktisk så trur eg dette tener alle ved å vera med å visa noko av vårt kulturopphav som hadde livet sin rett, noko me må læra av. Kanskje har ein høgare styrelse ført meg utanom dei andre alternativti?

Ivar B. Løne

Even Lorch-Falchs foredrag på sommertreffet i Bergen

Even Lorch-Falchs foredrag dreiet seg om hvorfor ungene gradvis mister skaperevnen og interessen for skolen. Lorch-Falch sa at:

- Han klandret den ånd som skaper læreplanene
- at han mente foreldrene og lærere kan ødelegge elevene
- 60% av lærerskolestudentene har redsel for elevene
- Hvorfor slippe disse løs på skolen?
- Hvordan unngå å ødelegge elevene?

Astrid Strømme

SAMFUNNSLIV
for 10 år siden

Bevare meg vel

Gud bevare oss vel –
fra å bevare oss selv.
Konservert i status quo.

Nei, forløst fra oss selv
(som mental-stagnert trell)
Med Herren i samspill – og duo.

Ved å forny' og befri
oss til hel harmoni.
Fra selvgodhets status quo.

Svein Otto Hauffen

Kort om psykologiens historie og om ulike psykologiske teorier

Av Gunilla Ladberg

Historie

Dersom man med psykologi mener menneskers forsøk på å forstå og påvirke sine egne og andres opplevelser og handlinger, da har det alltid eksistert en eller annen form for psykologi. I alle tider har filosofer beskrevet og spekulert omkring menneskets sjelsliv, prøvd å forutsi hvordan mennesker handler i ulike situasjoner, osv. Og i sitt hverdagsliv har mennesker trukket slutninger og prøvd å finne forklaringer på andre menneskers handlinger.

MAGISKE FORKLARINGER

De forklaringene som mennesker har søkt, har alltid gjenspeilet det samfunnet de har levd i. Eksempelvis er magiske forklaringer blitt brukt for å forstå hvorfor mennesker har handlet som de har gjort. I middelalderen var en type forklaring på at mennesker oppførte seg eien-dommelig, at de var besatt av djevelen. Var de kvinner, ble de kalt hekser. En slik forklaring var naturlig i et samfunn hvor religionen spilte en stor rolle i menneskers dagligliv, og hvor religiøse forestillinger avspeilte samfunnets struktur. Man kan lage forklaringer bare med utgangspunkt i det man allerede vet. Og så lenge man f.eks. visste svært lite om naturvitenskapelige forklaringer på ulike fenomener, kunne ikke menneskelig atferd gis naturvitenskapelige forklaringer.

DEN VITENSKAPELIGE REVOLUSJON

Psykologiske forklaringer skiftet karakter etter hvert som samfunnet forandret seg. Dette synest klart av den forandringen som skjedde i den siste halvdel av 1800-tallet. Da ble det gjort mange naturvitenskapelige oppdagelser og oppfinnelser. Industrialismen skapte krav om en ny teknikk. På grunn av masseproduksjon med maskiner som erstattet manuell produksjon av mange produkter, ble det stilt krav om helt nye løsninger på problemer med framstilling, transport, osv. I løpet av denne perioden ble det gjort mange revolusjonerende oppfinnelser, som glødelampa, telegrafene og dampmaskina. Det ble gjort mange naturvitenskapelige oppdagelser. Grunnenelementene ble oppdaget, og man begynte å studere deres kjemiske og fysikalske struktur, atomenes oppbygging, osv. Samspillet i naturen begynte å bli skrevet. Darwins *Om artenes opprinnelse* fikk en enorm gjennomslagskraft med sin teori om «det naturlige utvalget», at de sterkere slår ut de svakere i naturen.

Det vokste fram et helt nytt verdensbilde. Mange naturfenomener som mennesket tidligere hadde vært underkastet, viste seg å være mulige å kontrollere. Gamle religiøse forklaringer holdt ikke lenger.

PSYKOLOGIEN SOM SELVSTENDIG VITENSKAP

Psykologien ble også påvirket av «den vitenskapelige revolusjonen». Tidligere hadde psykologien som vitenskap vært en del av filosofien. Nå var forutsetningene til stede for at den skulle knyttes til naturvitenskapene og frigjøres fra filosofien og begynte å bli sett på som en selvstendig vitenskap.

Assosiasjonspsykologi

Assosiasjonspsykologene bygde teorien sin på den betingede refleksjonen og mente at vi oppfatter verden i «små biter» uten noen innbyrdes sammenheng. Det å lære noe ville innebære å knytte, assosiere, de små bitene til hverandre, slik at de tilsammen utgjør en helhet. (Denne typen av forklaringer blir også kalt atomistiske, av ordet atom som betyr udelelig.) Dette synet innebar at man så på menneskelig læring som en «automatisk» prosess som helt kan styres ved å bestemme hvilke stimuli et menneske skal bli utsatt for.

Gestaltpsykologi BETYDNINGEN AV SAMMENHENGEN

Men denne typen av psykologi fikk ikke bli stående uimotsagt. Gestaltpsykologene hevdet et stikk motsatt syn. Vi lærer ikke ved å knytte sammen små enheter til større, sa gestaltpsykologene. Det er tvert imot slik at vi oppfatter helheten først og deretter delene. Det er sammenhengen mellom delene som er det viktige for oss. «Helheten er mer enn summen av sine deler» – det var gestaltpsykologens slagord. Som eksempler på dette synet kan man ta en melodi. Vi oppfatter den som en helhet. Dersom man spiller melodien et annet sted på skalaen, slik at ingen av tonene er de samme, er det fremdeles den samme melodien. Ifølge assosiasjonspsykologien skulle det være en helt annen helhet nå hver liten del er annerledes. Dette kan hørest ut som en krangel om detaljer, men det viser seg at det dreier seg om to uforenelige måter å oppfatte menneskelig liv og handlemåte.

Dette blir klart når man følger psykologiens videre utvikling. Motsetningen mellom disse to skolene har videre ført til at psykologien har utviklet seg langs to linjer. En form for psykologi, den *behavioristiske*, bygger videre på tanken om automatiske forbindelser mellom de inntrykkene vi blir utsatt for, og våre reaksjoner.

Andre teorier har utviklet seg langs den andre linjen, at det er helheten, forståelsen, sammenhengen, som er det avgjørende i psykologisk teori. Innenfor denne retningen er det flere mer eller mindre ulike skoler. De to største skoleretningene er nok den *psykoanalytiske* eller *psykodynamiske* og den *kognitive* skolen. Den *psykoanalytiske* teorien beskriver først og fremst årsaker til psykiske konflikter og forstyrrelser. Den *kognitive* teorien (begrepet *kognitiv psykologi* kan oversettes med «forståelses-psykologi») har alltid vært opptatt av å beskrive hvordan vi mennesker forstår virkeligheten og skaffer oss kunnskaper om den.

Nedenfor vil jeg gi en kort beskrivelse av noen grunnleggende trekk ved disse tre teoriene. (Alle disse teoriene beveger seg først og fremst på det individuelle nivået, selv om de understreker kommunikasjons betydning for utviklingen. Det dreier seg svært lite om mennesker som gruppevesener.)

Behavioristisk psykologi

Den behavioristiske psykologien (av *behavior* = atferd) blir også ofte kalt læringspsykologi. Men dette er ikke noen god betegnelse ettersom

også andre teorier, f.eks. *kognitiv psykologi*, legger hovedvekten på læring.

STIMULUS OG RESPONS

Denne teorien bygger på at et menneskes handlemåter blir styrt av de påvirkningene som det «tilfeldigvis blir utsatt for». Ved at en *respons* (en atferd, en reaksjon, eller ordrett: svar) blir knyttet til stimulus, lærer man seg ny atferd. (En annen vanlig betegnelse på denne teorien er derfor «stimulusresponsteori». Menneskers handlinger blir altså utløst av visse stimuli. Denne forbindelsen mellom stimulus og respons kan foregå av flere årsaker. En er at stimulus forekommer samtidig som en annen. En annen er at individet får forsterkning når det handler på en bestemt måte.

FORSTERKNING

Forsterkningen kan være positiv, dvs. belønning som regnes som det mest effektive, eller negativ i form av straff dersom individet oppfører seg på en måte som ikke er ønskelig. Vi kan gå tilbake til tankegangen omkring meningsfylt eller mekanisk læring på s. 50. Ifølge behavioristisk teori, er det ikke slik at man skiller mellom indre og ytre motivering. Behavioristene bruker i det hele tatt ikke begreper som det ikke er mulig å registrere på en «objektiv» måte. De beskriver bare det som kan observeres, f.eks. atferd, altså det et menneske gjør, eller de registrerer f.eks. styrken av et behov som sult ved å angi antall timer uten næring.

Behavioristisk teori inneholder heller ikke noen beskrivelse av hvordan mennesker oppfatter det de opplever, og hvordan dette henger sammen med hvordan de handler. Behavioristene synes ikke det har noen mening å beskrive slike ting som det ikke er mulig å observere direkte. De mener altså at handlinger blir utløst av visse stimuli, ikke av et menneskes vurdering av hvordan det burde handle.

OPERANT ATFERD

En del behavioristiske psykologer bruker også begrepet operant atferd. Dette innebærer at en respons ikke blir utløst av en stimulus, den blir avgitt fra organismen og så kan en stimulus forsterke den etterpå. Men også denne operante atferden blir beskrevet som noe som skjer automatisk, uten at menneskers opplevelser av omverdenen blir ført inn i sammenhengen.

SOSIAL MODELLERING

Da det ble oppdaget at det fantes handlinger som det ikke var mulig å beskrive med disse begrepene, ble det innført et nytt begrep - sosial modellering. Dette innebærer først og fremst at barn, men også voksne, imiterer andre betydningsfulle voksnes handlinger. Det er på denne måten barn lærer sine framtidige voksenroller. Denne prosessen blir også beskrevet uten at det blir vist interesse for hvordan barnet oppfatter det den voksne gjør. Barnet gjør ganske enkelt det det ser den voksne gjøre og lærer på denne måten å oppføre seg som en voksen.

Når behavioristene bruker teoriene sine i undervisningssammenheng, setter de opp klare mål for hvert av momentene i undervisningen. Målene blir uttrykt i atferdsbe-

greper. Man må nå et mål før man går videre i læreprosessen. Dersom man studerer en lærebok, ville dette innebære at hvert avsnitt har visse mål, det finnes altså bestemte atferdsformer som viser at man har tilegnet seg avsnittet.

Det kan måles, f.eks. ved en prøve, om elevene har lært det som står i avsnittet.

Kognitiv teori bygger derimot på at enhver elev forstår en tekst i forhold til det nettopp han eller hun har vært med på tidligere, og at det altså ikke er mulig å bestemme på forhånd hva slags handlinger læringen vil føre til. Denne teorien forutsetter tvert imot at læring kan føre til at mennesker handler på helt nye måter, som hverken læreren eller forfatteren av boka hadde kunnet forutse.

Undervisningsmetoder som bygger på behavioristisk teori, blir utviklet av den såkalte utdanningsteknologien.

Man kan lese mer om behavioristisk teori f.eks. i Bandura: *Principles of Behavior Modification*.

Psykoanalytisk teori

Den psykoanalytiske eller psykodynamiske teorien har mange og vanskelige begreper å rutte med, og jeg beskriver her bare noen av de grunnleggende trekkene ved teorien.

Grunnleggeren, Sigmund Freud, var lege, altså naturvitenskapsmann. Han begynte å bygge opp teorien sin rundt århundreskiftet. Helt fra begynnelsen bygde han den på et naturvitenskapelig grunnlag, på at behovene våre har en fysiologisk forankring.

FORTRENGNING

En grunnleggende tanke i den psykoanalytiske teorien er at alle menneskelige handlinger har årsaker som gjør dem mulige å forstå, men at disse årsakene ofte er ukjente også for den som utfører handlingen. Grunnen til at vi ikke vet hvorfor vi handler som vi gjør, er at vi har fortrent årsakene. Vi har ubevisst valgt å sende dem bort fra vår bevisste tenkning til det ubevisste.

BETYDNINGEN AV DEN TIDLIGE BARNDOMMEN

Den psykoanalytiske teorien hevder at de viktigste årsakene til våre handlinger ligger i de erfaringene vi har gjort i den tidlige barndommen vår. Barnet blir født med visse behov, eller drifter, som krever tilfredsstillelse. Det nyfødte barnet fungerer helt etter sine impulser, det strever for å få tilfredsstilt behovene sine.

LYSTPRINSIPPET

Psykoanalytikerne kaller dette å leve etter lystprinsippet. Driftsimpulsene blir kalt for «detet». Man tenker seg at driftene er kroppslige behov, at de altså er biologisk forankret.

Barnet skriker f.eks. når det er sultent eller har behov for kroppskontakt.

KONFLIKT MELLOM IMPULSENE OG OMGIVELSENE KRAV

Men omgivelsene tilfredsstiller ikke alle behov med en gang. Av og til må barnet ligge og skrike en stund. Foreldrene har andre plikter og sine egne behov. Det oppstår altså en «konflikt» mellom barnets impulser og omgivelsenes krav og behov. Denne konflikttilstanden er ubehagelig, og barnet lærer etter hvert å mestre konflikten. Dette foregår på ulike måter. Barnet lærer f.eks. å vente på maten eller på at den voksne tar det på fanget. Ifølge psykoanalytikerne, foregår dette ved at barnet skaper et fantasibilde av det det lengter etter. Det husker maten eller morens fang. Og på denne måten blir det mulig for barnet å tro på at tilfredsstillelsen vil komme.

REALITETSPRINSIPPET

Jo eldre barnet blir, jo mer stabile blir hukommelsesbildene, og desto lengre kan barnet vente. Barnet tilpasser seg omgivelsene. Lystprinsippet blir erstattet med realitetsprinsippet. Alle de prosessene som bidrar til tilpasningen til omverdenen, kalles med et samlebegrep for «jaget».

KONFLIKT MELLOM IMPULSENE OG DET Å MISTE FORELDRENE KJÆRLIGHET

Når barnet blir litt eldre, begynner det å oppstå en ny type konflikt. Barnet gjør ting som foreldrene blir sinte for. Barnet blir klar over at det ved sine handlinger kan miste foreldrenes anerkjennelse. Det oppstår konflikter mellom impulsene og redselen for å miste foreldrenes kjærlighet. Barnet er avhengig av foreldrene (eller de voksne det har rundt seg). Faren for å miste foreldrenes kjærlighet er en trusel mot barnets trygghet. Denne typen konflikt blir derfor like viktig å mestre som den førstnevnte.

Elisabeth som var sjalu på lillebroren sin, kom i denne konflikten ettersom foreldrene ble provosert av sjalusien hennes og ikke greidde å se den som noe naturlig.

Å IDENTIFISERE SEG MED FORELDRENE

Den viktigste måten å håndtere denne konflikten er å identifisere seg med foreldrene. Barnet overtar foreldrenes normer og krav og gjør dem til sine egne (introjiserer dem). På denne måten vokser det fram en samvittighet, moral, normer eller hva man nå ønsker å kalle det, hos barnet. Psykoanalytikerne bruker begrepet «overjeg».

KONFLIKT MELLOM IMPULS- SENE OG OVERJEGETS KRAV

Når barnet har begynt å gjøre normene til sine egne, er grunnlaget lagt for enda en type konflikt: mellom impulsene og overjegets krav. De konfliktene hos det lille barnet som oppstår mellom barnet selv og omgivelsene, oppstår nå i barnet. Normene er blitt internalisert.

En gunstig personlighetsutvikling innebærer i psykoanalytisk terminologi et samspill mellom detet, jeget og overjeget, hvor mekanismene i jeget kan styre og løse konfliktene som oppstår. Utviklingen blir en prosess mot en stadig større evne til å styre sine handlinger ut fra sin vilje.

Så lenge konfliktene ikke er altfor store, kan jeget mestre dem på en måte som fører utviklingen framover. Men det hender også at vi blir tvunget inn i konflikter som er altfor store til at vi greier dem. Elisabeths konflikter blir større jo mer fordømmende foreldrene er. Det kan hende Elisabeth greier konflikten ved å identifisere seg med moren og f.eks. hjelpe til å stille babyen. Men foreldrene gir henne kanskje ikke denne muligheten heller, for de er kanskje redde for at hun skal gjøre lillebroren sin noe. Konflikten skaper *angst* hos Elisabeth.

FORSVARSMEKANISMER

Da må hun ty til en annen metode for å ikke bli overmannet av impulsene sine, og det er i denne situasjonen hun utvikler en eller annen forsvarsmekanisme for å holde konflikten og angsten under kontroll. I alvorlige tilfeller vil slike forsvarsmekanismer dominere handlingene hennes i så høy grad at hun får vansker med å leve et normalt liv. Da trenger hun hjelp for å kunne greie konfliktene.

Å VELGE

Psykoanalysen hevder at når vi blir klar over årsakene til våre handlinger, da kan vi fri oss fra angsten og *velge* å handle på den måten vi synes er best. Men så lenge vi ikke er bevisst om hvorfor vi handler som vi gjør, vil vi være *offer* for våre egne fortrenge konflikter.

Man kan lese videre om psykoanalytisk teori, f.eks. i Brenner: *Psykoanalysens grundbegreber*. Andre psykoanalytikere har seinere bygd videre på dette grunnlaget. Erik Homburger Erikson er en av dem, og hans teorier om utvikling har fått stor betydning innenfor psykologien. Han og andre har prøvd å forene en psykoanalytisk teori med teorier om hvordan samfunnet fungerer.

Kognitiv psykologi

HVORDAN MENNESKER LÆ- RER Å FORSTÅ

På samme måte som den psykoanalytiske teorien, bygger den kognitive på at mennesker aktivt bearbeider sine erfaringer, og at utvikling innebærer at man i stadig større utstrekning kan bruke erfaringene sine i samsvar med viljen. Den kognitive teorien beskriver først og fremst hvordan mennesker oppfatter omverdenen og lærer å forstå den bedre og bedre. Denne boka bygger for en stor del på kognitiv teori, på det synet at mennesker har behov for å forstå det som skjer og ikke er passive ofre for påvirkning, men aktivt bearbeider inntrykkene sine og bruker dem.

Den enkeltstående forskeren som har betydd mest for denne teorien, er

uten tvil Jean Piaget. Han har beskrevet hvordan kunnskap vokser fram hos barn, i deres samspill med omgivelsene, og beskrivelsene hans er så allmenngyldige at de kan brukes til å forstå hvordan voksne får kunnskaper også.

VI HAR FORUTSETNINGER FOR VISSE TYPER AV ERFA- RINGER

I motsetning til den behavioristiske teorien, men i likhet med den psykoanalytiske, understreker den kognitive at mennesker blir født med visse gitte muligheter. Kroppen vår er konstruert på en bestemt måte som skaper forutsetninger for å få en viss type erfaringer og å omsette dem til kunnskap. Vi har f.eks. hender med en tommeltott som kan settes mot de andre fingrene. Dette innebærer at vi kan gripe ting og bruke dem som redskaper. Dette skaper forutsetninger for å *tenke på ting nettopp som redskaper*, og for å tenke seg hvordan man kan bruke ulike ting, å bruke hendene til å prøve og så trekke slutninger av det etterpå. Det skaper altså en tenkning som ikke ville være mulig dersom vi var firbeinte dyr uten hender. På lignende måte skaper øyets oppbygning forutsetninger for en viss type erfaringer og en viss form for tenkning. Vi ser eksempelvis perspektiv på en helt annen måte enn en hest, som har øyene plassert lengre fra hverandre. Et insekt med fasettøyne ser også omverdenen på en helt annen måte enn vi gjør. Vår fysiske utrustning skaper altså grenser og muligheter for hva vi kan oppleve og hvordan vi kan tenke. Og hver enkelt opplevelse blir ikke en isolert erfaring, den blir føyd inn i en *struktur*.

STRUKTUR

Det er ingen erfaring som er forutsetningsløs, den er alltid avhengig av våre fysiske forutsetninger og våre tidligere erfaringer. Disse tidligere erfaringene har allerede skapt en struktur, en måte å «forstå», som avgjør hvordan vi oppfatter en ny situasjon. Samtidig som den nye erfaringen altså blir sett i lys av det vi allerede har lært, så innebærer det nye at den gamle kunnskapen *blir forandret*, slik at det blir skapt en ny struktur. Den *samme* situasjonen er altså ulike situasjoner for oss, avhengig av hva vi har opplevd tidligere. Vi kan ta spedbarnet og ballen som eksempel. Det å se en ball sprette har ikke noen mening for et nyfødt spedbarn, som ikke har lært at det finnes *gjenstander*, som f.eks. små baller, ennå. Barnet ser bare en bevegelse i et kaos av inntrykk. Det vet ikke noe annet enn det det ser akkurat da. Det kan ikke tolke ballens bevegelse. Men når barnet har vært med på at en gjenstand, f.eks. ballen, blir borte og kommer igjen mange ganger, så begynner det å lære at det finnes ting som eksisterer selv når barnet ikke ser dem. Når ballen faller ned på gulvet, kan man lete etter den. Og når barnet har lært at det finnes gjenstander, kan det begynne å lære hvilke egenskaper gjenstanden har. Det kan suge på ballen, lukte på den, ta i den og slippe den, gjøre alt det som gir ulike erfaringer med hva en ball er, og hva som skiller en ball fra f.eks. en kloss eller en hånd. Og når barnet har lært at en ball kan bli borte og komme tilbake, at den faller ned fra hånda når man slipper den, osv., da begynner barnet å kunne oppfatte at ballen spretter. Og når det har sluppet ballen, trillet den over

gulvet, osv., mange ganger, da begynner det å forstå det så godt at det kan benytte seg av at den spretter, altså å sprette bevisst med den. Nå «er» ballen noe helt annet enn den var for det lille spedbarnet, og den kan brukes til å gi nye erfaringer som forandrer begrepet «ball», f.eks. at det finnes større og mindre baller, baller med ulike farger, som er ulike tunge, men som alle har det til felles at de kan trille og sprette. Når barnet er kommet så langt, kan det begynne å sprette med en ball, som det ser for første gang, med hensikt.

VEKSELVIRKNING MELLOM ASSIMILASJON OG AKKOMODASJON

Hele denne lange og kompliserte læringsprosessen er i kognitiv teori beskrevet som en vekselvirkning mellom det å bruke de erfaringene man allerede har nådd å få, ved å handle, og ved hjelp av denne handlingen få nye erfaringer som fører til nye handlemåter. Piaget bruker begrepene assimilasjon og akkomodasjon for å betegne denne vekselvirkningen. Selve prosessen kaller han adaptasjon (tilpasning). Til forskjell fra behavioristisk teori, blir dette altså beskrevet som en aktiv prosess, hvor mennesket hele tiden tolker det det ser og opplever i lys av sine tidligere erfaringer, til den nye situasjonen krever noe nytt og da skaper ny kunnskap.

En avgjørende forskjell mellom behavioristisk og kognitiv teori kan beskrives ved hjelp av et eksempel. Behavioristisk teori hevder at barn imiterer de handlingene som de ser hos voksne, mens kognitiv teori hevder at barnet gjør noe mer aktivt, det tolker de voksnes handlemåte og *handler ut fra denne tolkningen*.

VI HANDLER UT FRA VÅR TOLKNING AV VIRKELIGHETEN

En fem år gammel gutt har en far som arbeider i tollvesenet. Han er inne i en prosess, hvor han identifiserer seg med faren sin. Han leker at han er tollbetjent. Men dette arbeidet er svært abstrakt, og det er vanskelig for gutten å forstå hva det innebærer. Ifølge behavioristisk teori om sosial modellering, skulle gutten ganske enkelt gjøre det han har sett faren gjøre. Men det gjør han ikke. Han tolker farens arbeid ut fra sin konkrete tenkemåte, og for ham innebærer dette arbeidet bl.a. det å ha stor makt, det å bestemme. Dette gir han uttrykk for ved å stoppe alle båter som kommer inn i «havna», bestemme hvor de skal reise, osv. Han oppfører seg omtrent som om han skulle være trafikkpoliti for båter.

Dette har ingen ytre likhet med farens handlinger. Gutten har sett faren arbeide med papirer ved et skrivebord, men han har aldri sett ham dirigere båter på denne måten. Han gir uttrykk for sin opplevelse av det viktige ved farens arbeid, og ved hans rolle, på det konkrete planet som tenkningen hans beveger seg på, hvilket er noe helt annet enn å imitere. Man kan lese mer om denne teorien f.eks. i Elkins *Barn og unge i Piagets psykologi* eller i Beards *Piagets utviklingspsykologi*.

Denne boka bygger på et helhetssyn som bl.a. innebærer det å beskrive mennesker både som biologiske vesener, som individer, som gruppe- og samfunnsvesener. På det individuelle nivået bygger den på psykoanalytisk og framfor alt kognitiv teo-

ri, på det synet at mennesker aktivt bearbeider sine inntrykk for å forstå det som skjer, og bruker denne kunnskapen i handling.

Teori og behandling

Ulike psykologiske teorier fører til ulik behandling av psykologiske og pedagogiske problemer, f.eks. ulike former for psykoterapi (= behandling av psyken). Tidligere snakket jeg litt om ulike syn på undervisning og læring. Avhengig av hvilket psykologisk grunnsyn vi går ut fra, vil vi også behandle menneskers konflikter og problemer på ulike måter.

BEHAVIORISTISK TEORI – DET Å LÆRE OM IGEN

Behavioristene ser på problemene først og fremst som et spørsmål om hvilken atferd som er lært. Alkoholisme blir eksempelvis sett på som en lært atferd, f.eks. ved at alkoholikerer har fått mye forsterkning på den atferden han har utvist når han har drukket, mens han har fått lite forsterkning fra andre mennesker i andre situasjoner. Forsterkningen kan f.eks. ha vært oppmerksomhet fra andre mennesker. Løsningen på problemet er altså å lære mer formålstjenlig atferd. Atferdsterapeuten har utarbeidet ulike teknikker for hvordan denne læringen skal foregå. Dette kan man lese om f.eks. i Engquists *Atferdsterapi*.

PSYKOANALYTISK TEORI – DET Å BLI SEG KONFLIKTENE BEVISST

Psykoanalytikerer mener at man må finne fram til årsaken til problemet, og at de dypestliggende årsakene ligger i fortrenge konflikter fra barndomsårene. Behandlingen innebærer da å bli seg konfliktene bevisst, og dette kan gjøres ved «fri assosiasjon», dvs. å fortelle fritt om alt det som faller en inn, uten krav om sammenheng eller logikk. Man kan ta utgangspunkt i f.eks. en drøm eller en fantasi. Etter hvert vil det fortrenge bryte fram i bevisstheten når man på denne måten har satt jegets forsvarsmekanismer ut av spill. Psykoanalytikerne tolker det som blir sagt og fører på denne måten prosessen og forståelsen videre. Psykoanalyse er en langvarig og kostbar behandling som innebærer store påkjenninger.

TERAPI I GRUPPER

Mange terapeuter arbeider med psykoanalytisk teori som grunnlag sammen med sosialpsykologiske synspunkter, og de arbeider med grupper i stedet for med enkeltmennesker. De erfaringene som er blitt gjort med terapi i årenes løp, har ført til at man i større utstrekning har begynt å arbeide med grupper, enten grupper som er kommet sammen nettopp for å gå i terapi, eller grupper som allerede er dannet som familier.

FAMILIEBEHANDLING

Familiebehandling er fundert på den erfaring at dersom bare ett av familiemedlemmene blir behandlet, så vil det etter en tid oppstå lignende eller nye problemer i familien. Slike erfaringer er jo et belegg for hvor viktig samspillet med andre mennesker er for oss, og at det er som deltakere i sosialt samspill vi fungerer som mennesker.

Terapeuter som arbeider med grupper, kan ha ulike teorier som utgangspunkt og arbeide på ulike måter. En familierapeut kan f.eks.

arbeide for å hjelpe familiemedlemmene til å se hvordan kommunikasjonen deres fungerer, og for å finne fram til en kommunikasjon som fungerer bedre, f.eks. ved at det ikke blir sendt motstridende budskap samtidig. Denne formen for terapi kan man lese om f.eks. i Satirs bok *Familierådgivning*.

Det finnes også former for terapi som bygger på den tanken at alt samspill mellom mennesket og dets miljø er del av behandlingen. Dette pleier å kalles miljøterapi og blir prøvd på en del institusjoner og sjukehusavdelinger for f.eks. narkotikamisbrukere. Miljøterapi kan man lese mer om i Öbergs *Psykologi* eller i Ahlin m.fl.: *Miljøterapi*.

FOREBYGGENDE ARBEID

Forebyggende arbeid innebærer å prøve å skape situasjoner som hindrer at det oppstår problemer i det hele tatt. Det kan innebære foreldre- og undervisning av mødre, eller det å planlegge boligområder på en slik måte at de som skal bo der, kan være med og påvirke miljøet sitt. Forebyggende arbeid går ofte ut på å prøve å tilgodese ett eller flere av de grunnleggende menneskelige behovene.

Mange mennesker arbeider med behandling uten å ha noen teoretisk utdannelse for det. Dette gjelder f.eks. mange fosterforeldre og tilsynsførere. Deres arbeid tar utgangspunkt i det deres egne liv har lært dem. Og mange av dem har store psykologiske kunnskaper og tar utgangspunkt i det nødvendige i å tilgodese de menneskelige behovene våre for fellesskap, for å forstå og å handle, selv om de ikke bruker disse ordene.

Det blir også gjort mye behandlingsarbeid, uten at det noen gang blir kalt terapi eller behandling, av venner og slektninger som rykker ut og gir støtte i akutte kriser, og som bidrar med egne erfaringer, og som lytter og hjelper til å finne ut av et problem, som gjennom kommunikasjon gir mulighet til å prøve ut tanker, gi uttrykk for følelser og finne fram til løsninger på problemer.

PSYKOSOMATISKE SYMPTOMER

Kroppen reagerer på følelsesmessige forandringer, som hverdagslige eksempler kan nevnes vondt i magen når man blir redd, og tårer ved sorg. Når følelsesmessige konflikter påvirker kroppen kraftig i lengre tid, oppstår det psykosomatiske symptomer. Man kan ofte gå ut fra at slike symptomer har en blanding av psykiske og kroppslige årsaker. Magekatarr, magesår og andre magesykdommer er eksempler på dette. Dersom kroppen har måttet reagere i lang tid, må kroppen behandles. Magesåret må bli operert. Men det blir ofte med det. Verken i magen blir behandlet, men verken i sjelen blir værende. Ved det blir årsakene til sjukdommen værende.

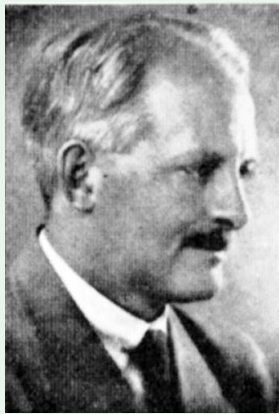
All behandling av mennesker avspeiler i siste instans en vurdering. I og med at man behandler, har man også tatt en avgjørelse: dette er ikke bra. Dette må forandres. Da er spørsmålet: Hvem er det som avgjør dette? Og hvordan foregår det? Hva er det som må behandles? Hva er det som må forandres?

Terapeuter som arbeider med grupper, kan ha ulike teorier som utgangspunkt og arbeide på ulike måter. En familierapeut kan f.eks.

Herre, gi meg noen å hjelpe

Herre, når jeg er sulten, gi meg noen som trenger mat.
 Når jeg er tørst, send meg noen som trenger vann.
 Når jeg fryser, send meg noen som trenger varme.
 Når jeg er såret, gi meg noen å trøste.
 Når mitt kors blir tungt, gi meg en annens kors å dele.
 Når jeg er fattig, led meg til noen som er i nød.
 Når jeg ikke har tid,
 skjenk meg noen som jeg et øyeblikk kan hjelpe.
 Når jeg er ydmyket, gi meg noen jeg kan rose.
 Når jeg er nedtrykt, send meg noen å oppmuntre.
 Når jeg trenger andres forståelse,
 gi meg noen som trenger min.
 Når jeg trenger andres omsorg, send meg noen å ta vare på.
 Vend mine tanker til andre, når jeg bare tenker på meg selv.

Moder Teresas medarbeidere

BERTRAM D. BROCHMANN – den store sosial- reformatoren i Norge

Bertram Dybwad Brochmann (1881-1956) var prestesønn og utdannet gartner. Han reiste land og strand rundt og prekte om en ny samfunnslære. En lære som talte Staten og Kirken midt i mot.

For Brochmann var statsmakt, pengemakt og religion menneskets nye avguder. Disse molokene som han kaller dem, knebler friheten og folket. Brochmann bygger sin nye samfunnslære på en radikal forståelse av Kristus og evangeliene.

Brochmann innførte i sin samfunnslære begreper som "to slags fantasi" (den ukontrollerte og den kontrollerte) og "to slags virkelighet" (den objektive skapt av Gud og den relative skapt av mennesker). Gjennom 40 år utga han mer enn 40 bøker om sin nye samfunnslære. Det vakte stor oppsikt da han i sitt åpne brev til Adolf Hitler i 1937 gir uttrykk for at Hitlers undergang er viss, hvis han fortsetter å følge det makt- og voldsprinsipp han hadde slått inn på. Brochmann hadde dessuten også hjulpet den jødiske Helene Harand i hennes kamp mot Hitlers jødeforfølgelser, og han hadde holdt offentlig foredrag om dette i Wien. Brochmann var derfor uønsket i Berlin.

Så bryter 2. verdenskrig ut, og noen måneder senere står tyskerne etter et kappløp med engelskmennene som okkuperer Norge, mens Konge og Regjering rømmer til England med gullbeholdningen og lar folket i stikken. Om dette sier Brochmann sin hjertens mening i et radioforedrag i juli 1940 - mer enn en måned etter at krigstilstanden mellom Norge og Tyskland var opphørt ved den norske hærs kapitulasjon, og okkupasjonsstilstand var inntrådt. Han angriper også Englands kyniske holdning overfor Norge. Hensikten med Brochmanns radioforedrag var for det første å motarbeide Quisling, dernest å fremme Hitlers riktige økonomi-politikk mot plutokratiet. Dette for å komme på talefot med okkuperende som han hadde tett inn på livet, og for med det å skjerme sine tilhengere i Norge. Han var den første politiker som tok Jesu budskap om å "elske sine fiender" og ikke bare gå én mil med dem, men to, alvorlig. For dette ble Brochmann etter krigens slutt tiltalt og dømt ved det "rettsoppgjør" som av den tilbakevendte Regjering ble iscenesatt overfor 99.000 nordmenn. Brochmann tok som de tusenvis av andre sin fengslesstraff som et utslag av den politiske forfølgelse han var utsatt for. Av ukjente årsaker ble han brått sluppet ut av arrest etter knapt 6 måneders soning.

I sin bok "Til mentalundersøkelse" (1947) beskriver han dette årelange marerittet som norske myndigheter utsatte ham for. "Rettsaken mot B.D.B." (1947) viser i sin fulle bredde hvor parodisk det hele var.

Står vi framfor ei ny atomopprusting?

Etter ein periode med kald krig og opprusting kom det i byrjinga av 1980-åra ut ei rekkje bøker om atomvåpen og fylgjene av ein atomkrig. På midten av tiåret hadde ein inntrykk av at både politikarar og folk flest hadde forstått kva atomkrig inneber, og Nobelkomiteen gav i 1985 fredsprisen til International physicians for the prevention of nuclear war for opplysningsarbeidet til organisasjonen. Men har vi i dag gløymt det vi lærde den gongen?

Dei fysiske verknadene av atomvåpen er omfattande:

- Spreng- og trykkrafta er ansvarleg for dei største materielle skadane og dei fleste bråe dødsfalla.

- Varmestrålinga gjev forbrenningar på naken hud og kontaktforbrenningar ved at klede tek fyr. Varmestrålinga kan nå langt og setje i gang enorme brannar.

- Kjernestrålinga kjem både direkte frå bomba og seinare som reststråling frå radioaktiv nedfall. Strålinga kan føre til akutt stråledød eller seinare dødsfall alt etter strålingsdosen.

- Den elektromagnetiske pulsen kan øydeleggje radiosamband og datamaskiner, med dei fylgjer det

kan få for eit moderne samfunn.

- Klimaendringar kan føre til ein «kjernefysisk vinter». Etter ein atomkrig må ein rekne med at store delar av jorda vil vere omgjevne av mørker og kulde med valdsame vindstormar og ei luft fylt med smog og radioaktiv nedfall.

Ein atomkrig vil føre til massedød dei første timane, dagane og vekene etter eksplosjonen. Øydelegging av bygningar, store brannar, samanbrot av all kommunikasjon og lys og varmetilførsel – det er nokre av dei materielle fylgjene av atomkrigen. Men krigen vil òg skape fullstendig sosialt kaos med radioaktiv forgifting av mat og drikke. Dei få overlevande vil måtte rekne med eit liv som i ein konsentrasjonsleir, med svolt og tørste, somatiske sjukdomar, apati og depresjon.

I dag har ni statar atomvåpen. Etter USA, Sovjetunionen og England kom Frankrike med i atomklubben i 1960, Kina i 1964, Israel i 1967, India i 1974, Sør-Afrika i 1982 (landet har sidan avskaffa våpna sine), Pakistan i 1998 og no Nord-Korea.

40–50 land har i dag den tekniske kunnskapen som skal til for å lage atomvåpen, og nokre har òg skaffa seg materiale til å produsere slike

våpen. Bygginga av nye atomkraftverk vil gjere det mogleg for fleire og fleire land å skaffe seg materiale for atomvåpen. Dessutan er hundrevis av selskap i ferd med å leite etter uran. Argentina, Sør-Afrika og Australia har planar om oppriking av uran, og Egypt friskar opp sitt kjernekraftprogram.

Abdul Quader Khan, som stod bak atomvåpenprogrammet til Pakistan, etablerte den største svartebørsen i verda på dette feltet og selde opplysningar om korleis ein kunne lage sentrifugar for oppriking av uran til Libya, Iran og Nord-Korea. Ein trur at han har gjeve opplysningar til Dubai, Malaysia og Sør-Afrika, og før fallet hans i 2004 hadde han vitja minst 18 land, inkludert Egypt, Niger, Nigeria, Sudan, Syria og Saudi-Arabia.

Det er i dag god grunn til å ottast ei ny kjernefysisk opprusting der statar er åt å kaste over bord gamle hemningar mot atomvåpen. Inga lysteleg framtid. Kanskje treng vi ein ny internasjonal informasjonskampanje om den veste katastrofen som kan råke planeten?

Einar Kringlen

Åpen hage i Astrids Økohage

Å dyrke økologisk er inspirerende, livgivende og interessant! «Alt vokser slik i hagen din», sa en venninne. Hemmeligheten, hva er den? Tilfeldig eller hva? Alt begynner med jorda, heter det i den økologiske visdommen... Og begynte gjorde jeg for over 20 år siden med jorddekke, vekstskifte, grønngjødsel og samplanting. Etter hvert har det gitt resultater – og i år slo det til og med til med varme på godt og vondt – vokste gjorde det i alle fall!

En liten gjeng dukket opp på den internasjonale kjøkkenhagen (www.kitchengardeners.org) i slutten av august. En hadde lest på plakaten at det vokste salvie og valurt i økohagen. Derfor kom hun. Et par andre kom rett og slett av nysgjerrighet. Hva vokser i

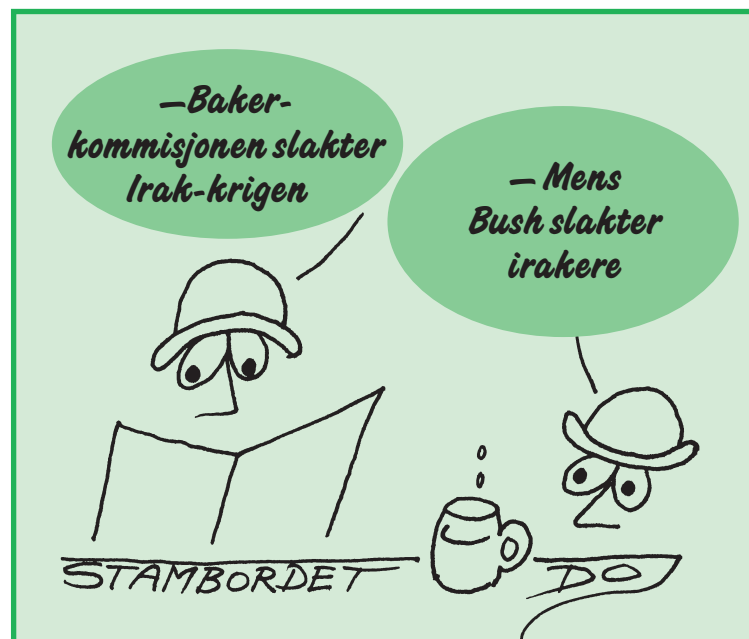
din økologiske hage? Hva får du til?

Målet med kjøkkenhagen er å fremme nyttevekster, øke lokal produksjon av mat og å øke bevisstheten rundt hagens betydning for helsen. Alt dette er noe jeg har i tankene når jeg vandrer rundt i økohagen og forteller.

I min økohage i år har jeg høstet bl.a. sukkererter, løk, stangselleri, jordskokker, masse peppermynte og salvie til selvforsyning. Rosenkålen strever i vei og, holder temperaturen seg, høster jeg nok noen av dem også.

Men det er også noe mer med den økologiske hagen. Den er et møtested for mennesker med interesse for «å ta fremtiden i våre hender». Den gir oss noe sosialt å være sammen om!

Ta gjerne kontakt med meg: Astrid Strømme, Indre Sædal 16, 5098 Bergen, tlf. 55 59 09 83

Samfunnsliv

Redaksjon og ekspedisjon
6150 ØRSTA

Abonnement i hele Norden
Kr. 500,- pr år
kr. 250,- pr halvår

Annonsepris kr. 4,- pr mm
1. side kr. 4,50 pr mm

Abonnement kan tegnes
ved poststedene eller
direkte i ekspedisjonen

Sats og trykk:
Møre-Nytt, Ørsta